

POPULAARNE SARI
MARKSISMI-LENINISMI ALALT

S. DATLIN

MILLES VÄLJENDUB
IMPERIALISMI
KOLONIAALSÜSTEEMI
LAGUNEMINE

EESTI RIIKLIK KIRJASTUS
TALLINN 1956

A-21231 II

POPULAARNE SARI MARKSISMI-LENINISMI ALALT

S. DATLIN

MILLES VÄLJENDUB IMPERIALISMI
KOLONIAALSÜSTEEMI
LAGUNEMINE

EESTI RIIKLIK KIRJASTUS
TALLINN 1956

Originaali tiitel:

С. Датлин
В ЧЕМ ПРОЯВЛЯЕТСЯ РАСПАД КОЛОНИАЛЬНОЙ
СИСТЕМЫ ИМПЕРИАЛИЗМА

Госполитиздат, 1955

Tõlkinud V. Tamm

2

Tartu Riikliku Ülikooli
Raamatukogu

40791

Maakera elanikkond koosneb paljudest sadadest rahvastest. Teatavasti erinevad ühe ja sama rahva hulka kuuluvad inimesed üksteisest kasvu, juuste värvuse, näojoonte ja teiste väliste tunnuste poolest. Väliseid erinevusi leiame ka mõnede rahvaste vahel: ühtedel näiteks on nahavärv tume, teistel hele, kolmandatel kollakas jne.

Kodanlike teadlaste hulgas leidub inimesi, kes väidavad, et oma võimetelt seisavad heledanahalised kõigist teistest kõrgemal.

«Kas see on juhus,» ütlevad nad, «et musta nahavärvusega rahvad on tavaliselt mahajäänud rahvad?»

Katsume seda küsimust selgitada.

Kunagi uhkustasid aadlikud sellega, et erinevalt lihtsatest inimestest olevat nendel «valge luu» ja «sinine veri». Sellega siis olevat jumal või loodus ise määranud aadlikud isandaiks lihtrahva üle.

Tänapäeval ei võta enam keegi seda loba tõsiselt. Kuid kas ei meenuta väited mittevalgenahaliste rahvaste mahajäämusest upsakate aadlike rumalat väljamõeldist?

Aafrikas asub suur maa, mida nimetatakse Lõuna-Aafrika Liiduks. Sellel maal on võimul käputäis valgeid kapitaliste, elanikkonna rõhuva enamuse moodustavad aga tõmmunahalised aafriklased. Kapitalistid räägivad seal avalikult, et

on olemas «kõrgemad» ja «alamad» rahvad: «kõrgemad» olevat valged, «madalamad» tõmmunahalised.

Lõuna-Aafrika Liidus antakse maa päriselanikele — aafriklastele — kõige mustemad, raske-
mad ja kõige vähemini tasutavad tööd. Vähegi
keerulisemad tööd, mis nõuavad teatud ettevalmis-
tust ja mille eest järelikult rohkem makstakse,
antakse valgetele. Nii näiteks ehitustöödel luba-
takse tõmmunahalistel küll kive kanda, aga müüri
laduda mitte. Nad tohivad vana värvi maha kraa-
pida, kuid neid ei lubata pintsliga töötada.

Võib-olla aafriklastest ei saa head müüri-seppa,
maalrit või üldse oskustöölist? Kapitalistid, kes
liigitavad rahvad «kõrgemaks» ja «alamaks», väi-
davad, et see ka nii on: aafriklastel olevat juba
looduse poolest mahajäänud rahvas, kuidas neid
võib siis valgetega võrrelda!

Seejuures aga on elu tuhandete näidete varal
juba ammu tõestanud, et kui mittevalgenahalisel
õnnestub saada haridust, saab temast eeskujulik
töötaja — autojuht, tehnik, insener, kooliõpetaja,
kirjanik või teadlane. Asi aga just selles seisabki,
et kapitalistid teadlikult takistavad Aafrika päris-
elanikke hariduse saamisel, pidurdades ühtlasi
nende kultuurilist arengut.

Rahvaste «kõrgemaks» ja «alamaks» liigitamise
aluseks ei ole mingisugused looduseadused, vaid
ekspluateerijate omakasupüüdlid arvestused.
Harimatuid, mahajäänud inimesi on kergem
rõhuda, ekspluateerida, neid on kergem veenda,
et nad on võimelised ainult kõige raskemat tööd
valgete isandate heaks tegema.

Tõime näiteks aafriklastel, sest neil on tõmmu-
nahavärvus. Kuid kapitalistid levitavad oma mui-
nasjutte kõigi mittevalgenahaliste loodusliku maha-

jäävuse kohta. Teatavasti elab aga Aasias kõige erinevama nahatooniga rahvaid. Kapitalistid ja nende teenrid nimetavad neid rahvaid põlastavalt «värvilisteks» ja väidavad, et valged seisvat oma võimetelt ja kultuuriliselt arengult «värvilistest» palju kõrgemal.

Elu ja teadus lükkavad need valelikud väljamõeldised otsustavalt ümber.

Mitmesugustesse rahvustesse kuuluvate inimeste erinevat nahavärvust ja teisi mitteolulisi väliseid erinevusi seletab teadus sellega, et need inimesed elasid ammust ajast erinevates looduslikes tingimustes. Kuid mingisugust mõju taolised erinevused inimeste võimetele ei avalda.

Nõukogude rahvad võivad tuua kõige veenvamaid näiteid, mis paljastavad kapitalistide väljamõeldised Aafrika ja Aasia rahvaste loodusliku mahajäävuse kohta.

Meie maa asub teatavasti osaliselt Euroopas, osaliselt Aasias. Ta ühendab palju mitmesuguseid rahvaid, sealhulgas ka neid, kes varem, enne Oktoobrirevolutsiooni, olid peaaegu kirjaoskamatud ja elasid väga viletsates tingimustes. Nii-sugune näiteks oli kasahhide, usbekkide, jakuutide, tšuktšide jt. saatus. Tsaarivalitsus, mõisnikud ja kapitalistid rõhusid ja ekspluateerisid neid rahvaid julmalt, takistasid igati nende väljapääsu viletsusest ja mahajäävusest. Sellest ikkest vabastas nad ainuüksi Suur Sotsialistlik Oktoobrirevolutsioon.

Mis toimus aga nende rahvastega pärast revolutsiooni?

Nõukogude võimu aastate jooksul tegid nad suure vene rahva kui vanema venna abiga suuri edusamme oma kultuurilises ja majanduslikus arenemises. Igal rahval, kes elab NSV Liidus, on

nüüd oma sõltumatu riiklik korraldus, rahvuslikus vabariigis või oblastis valib ta ise oma võimuorganid ja võtab oma esindajate kaudu osa kogu Nõukogude Liidu valitsemisest. Kõigis rahvuslikes vabariikides ja oblastites on loodud eesrindlik tööstus ja kollektiivne põllumajandus. Inimesed, keda tsarism hoidis õigusetute ja vaeste orjade olukorras, elavad nüüd vaba ja jõukat elu, kirjaoskamataid ei ole nende hulgas peaaegu üldse. Kasutades teaduse ja hariduse kõiki saavutusi, arendavad nõukogude vabariikide rahvad oma rahvuslikku kultuuri, tõstavad endi hulgast esile silmapaistvaid riigitegelasi, andekaid õpetlasi, kirjanikke, näitlejaid, insenere, kunstnikke ja heliloojaid. Ühesõnaga, endisest majanduslikust ja kultuurilisest mahajäämusest pole peaaegu jälgegi järele jäänud.

See on seletatav sellega, et sotsialistlikus ühiskonnas kujunevad rahvaste vahel suhted täieliku võrdõiguslikkuse, vastastikuse abistamise ja sügava sõpruse alusel, vaatamata sellele, kas rahvad on suured või väikesed. NSV Liidu rahvastele on avatud juurdepääs kõigi teaduseallikate, igat liik riikliku, ühiskondliku ja kultuurilise tegevuse juurde. Nõukogude Konstitutsioon andis võrdsed õigused venelastele ja usbekkidele, ukrainlastele ja jakuutidele, grusiinlastele ja tadžikkidele, valgevenelastele ja turkmeenlastele ning kõigile teistele NSV Liidu rahvastele, ja Nõukogude riik kaitseb neid õigusi pühalikult.

Midagi taolist ei ole kapitalistlikus maailmas. Selles maailmas ei ole võrdõiguslikkus rahvaste vahel võimalik. Kapitalismi tingimustes alistavad tugevamad ja rikkamad riigid endile nõrgad maad ja ekspluateerivad neid. See sarnaneb sellega, mida me näeme igas üksikuski kapitalistlikus riigis.

gis, kus väike käputäis võimul olevaid rikkaid rõhub elanikkonna hiiglasuurt enamust ja sunnib seda endi kasuks töötama.

Kuidas siis juhtus, et ühed rahvad muutusid valitsevaiks, teised aga alistatuiks?

I

MIDA KUJUTAVAD ENDAST ASUMAAD JA SÕLTUVAD RIIGID?

Asumaade tekkimine

500—600 aastat tagasi, kui kapitalism alles tekkis, olid Euroopa riikidel väga nõrgad sidemed Aasia ja Aafrika maadega, Ameerikat aga ei tundnud eurooplased üldse. Ainult vähestel kaupmeestel ja maadeuurijatel õnnestus tungida Aasia mandri sügavusse. Nad vedasid sealt kulda, hõbedat, vääriskive ja niisuguseid kaupu, mida Euroopas ei toodetud, näiteks mõningaid värve, arstirohte, vürtse (pipar) jt. Aasia maadest, eriti aga Indiast tagasitulnud inimesed jutustasid neist muinasjutulistest rikkustest, mida nad seal nägid.

Kaubanduslike ja muude sidemete arendamist Euroopa ja teiste maailmajagude vahel takistas kaugus, soodsate teede ja sõiduvahendite puudumine. Inimesed ei osanud veel ületada selliseid takistusi nagu ookeanid, mäed ja kõrbed, mis eraldasid Euroopat teistest mandritest. Kuid Idamaade rikkused meelitasid Euroopa kaupmehi ja kuningaid ning nad otsisid visalt teed nende juurde. XV—XVI sajandisse kuuluvad eurooplaste suured maadeavastused. Christophorus Columbus, kes otsis Indiat, avastas ootamatult Ameerika. Mereteel Indiasse leidis portugallane Vasco de

Gama XV sajandi lõpul. Uute maade avastamine andis tõuke kaubanduse hiiglasuurele levikule ja tööstuse kiirele arengule.

Eurooplaste kauplemine meretaguste maadega sarnanes rohkem röövimisele kui võrdsete kaupade vahetusele. Euroopa kaupmehi, seiklusteotsijaid ja igasuguseid avantüriste sellepärast tõmbaski nendes maadesse, et seal võis kokku kraapida väga hõlpsalt suuri rikkusi. Võõramaalased tallasid kohalikud tavad jalge alla. Meretaguste maade elanikke kujutlesid nad «metslastena», keda tohib karistamatult petta, röövida ja isegi tappa. Peaasi aga — eurooplastel oli juba tulirelv, mille vastu kohalikel elanikel oli end raske kaitsta.

Kaupmehed tõid vahetuskaubana madalakvaliteedilist riidet, vaskkatlaid, klaasesemeid, väärtusetut tühja-tähja, nagu pärlid ja kirjud paelad. Euroopasse aga vedasid nad kulda, elevantiluud ja väärtuslikku toorainet ümbertöötamiseks. Mõnikord toimus asi ka ilma vahetuseta, kaupmehed võtsid jõuga seda, mida Euroopas oli kasulik maha müüa. On kerge kujutleda, milliseid hiiglasuuri kasumeid tõid neile sõidud kaugetesse maadesse.

Peale kaubanduse leidsid eurooplased veel teisi teid, kuidas meretagustelt maadelt saada suuri ja alalisi kasumeid. Nad otsustasid, et kui pärismaalastel on kulda, tuleb kullaleiukohad vallutada ja kulla tootmine enda kätte võtta; kui pinnas nendes maades paistab silma imepärase viljakusega ja sealt saab selliseid kultuure, mida Euroopas ei saa kasvatada, tuleb see pinnas endale võtta.

Nii läksid Euroopa kaupmehed ja ettevõtjad röövellikelt sõitudel üle nende maade vallutamisele. Kui kohalikud elanikud avaldasid vastupanu, hävitati nad halastamatult. Vallutatud piirkonda-

des loodi kindlustatud punktid ja asulad. Valede, ähvarduste ja sõjategevusega alistasid vallutajad järk-järgult laialdased piirkonnad, mida hakati nimetama kolooniateks.

Sõna «koloonia» oli käibel ka varem. Vanadel Idamaadel nimetati kolooniateks mingisuguse riigi kodanike asulaid võidetud maades. Kapitalismi-ajastul toimusid samuti kodanike massilised ümberasumised väljapoole kodumaa piire, võidetud maadele. Nii näiteks hakkas eriti palju eurooplasi välja rändama XV sajandil avastatud Ameerikasse ning hiljem Austraaliasse ja Lõuna-Aafrikasse. Eurooplased moodustasid seal hiljem iseseisvad riigid, hävitasid kohaliku elanikkonna või alistasid selle oma ülevõimule.

Meretaguste maade vallutamist alustasid Hispaania ja Portugali aadlikud ning kaupmehed. XVII sajandil järgnesid nende eeskujule Hollandi, Prantsusmaa ja Inglismaa. Iga Euroopa riik püüdis oma jagamatuks kasutamiseks haarata neid maid, kus olid suured loodusvarad. Vallutajate vahel puhkes äge võitlus. Mõned India osad käisid näiteks mitu korda käest kätte, kuni tugevaimal riigil — Inglismaal — õnnestus saavutada võitu teiste üle.

Eurooplased otsustasid Ameerikas organiseerida suured kulla- ning hõbedakaevandused ja luua laiaulatuslikud suhkrupilliroo-, tubaka- ning puuvillaistandused (põllumajanduslikud ettevõtted). Kuid algusest peale tekitas neile tõsiseid raskusi kaevanduste ja istanduste tööjõuga varustamine. Et kohalik elanikkond oli võrdlemisi väikeseärvuline, ei leidnud kaevanduste ning istanduste omanikud vajalikul hulgal töökäsi. «Väljapääs» leiti massilises inimeste veos Aafrikast Ameerikasse. Muidugi ei küsitud aafriklastelt nende

ümberasustamiseks nõusolekut. Relvastatud salgad pidasid aafriklastele nagu metsloomadele jahti. Kõik kinnipüütud neediti rasketesse ahelatesse ja viidi laevadele. Ameerikas müüdi nad istanduste ja kaevanduste omanikele orjadeks.

Arvatakse, et XV—XVIII sajandil müüsid eurooplased Ameerikasse üle 8 miljoni aafriklase, kusjuures viimaste püüdmisel ja üle ookeani vedamisel hukkus neid vähemalt 40 miljonit inimest.

Kolooniate kujunemisest peale kuni XIX sajandi lõpuni kasutasid Euroopa riigid neid oma tööstuskaupade müügiturgudena ja odava tööstusliku tooraine allikana. Kolonisaatorid pumpasid mere-tagustest maadest välja määratu suured kasumid.

Ajaloolaste arvestuste kohaselt vedas Inglismaa oma võimutsemise esimese saja aasta jooksul Indiast kallihinnalisi kaupu välja 12 miljardi kuldrubla väärtuses. Seda ei saanud kolonisaatorid niivõrd kauplemise teel kui jõu kasutamisega.

Maailma jaotamine kapitalistlike riikide vahel

Tööstuslikult arenenud suurriikidele muutusid asumaad eriti tähtsaks möödunud sajandi teisest poolest alates, kui kapitalismi arengus toimusid tähtsad muutused.

Vaatame, milles siis need muutused seisid. Kapitalistlikus riigis saab iga tööstus või kaubanduslik ettevõtte eksisteerida ja areneda ainult sel juhul, kui see toob omanikule kasumit. Kuid kapitalisti ei rahulda igasugune kasum. Ta püüab saada võimalikult suuremat kasumit, mis võimaldab talle mitte üksnes luksusliku elu, vaid ka oma ettevõtte laiendamise, selle ettevõtte tehnika täiendamise. Oma tööstust laiendamata ja tehnikat täiendamata ei saa ta eksisteerida, sest siis tõrju-

takse ta turult välja teiste, temaga võistlevate kapitalistide poolt.

Kapitalistide vahel käib järjekindlalt äge võitlus. Igaüks püüab oma ettevõttes toota kaupu võimalikult odavamalt, et müüa neid suurema kasuga kui tema võistleja. Selleks rakendab ta käiku uued, palju tootlikumad masinad ja suurendab tööliste ekspluateerimist. Akumuleerunud kapitalid kasutatakse tootmise suurendamiseks. Suurtööstuses aga on kasumite järjekindlaks kasvuks hoopis kergem tingimusi luua kui väikeses. Suurettevõtte omanik võib täiuslikumate masinate käikulaskmiseks kulutada suuremaid summasid. Tal on suurem usaldus pangas laenu (krediidi) saamisel, ta võib tooraineid odavamalt osta, sest tooraine müüja alandab hinda, kui saab müüa suurtes kogustes. Väikeettevõtjad ei suuda suurettevõtjatega võistelda, nad laostuvad ja tõrjutakse turult välja.

Möödunud sajandi teisel poolel tekkisid reas kapitalistlikes riikides tohtu suured ettevõtted, kus töötasid tuhanded töölised. Vabrikute ja tehaste üldarv küll vähenes, kuid nende tootmisvõime suurenes mitmekordselt. Nii näiteks vähenes Ameerika Ühendriikides aastail 1870—1900 terase- ja rauatootmise tööstuses tehaste arv 726-lt 668-le, selle asemel aga suurendas iga tehas toodangut keskmiselt 7—8-kordselt. Kapitalistlike riikide majandus ja suurem osa rikkusi koondus järjest väiksema rühma kapitalistide kätte.

Suuri kasumeid taga ajades hakkasid suurbiznessid endale püsivalt kõrgete kasumite tagamiseks omavahel kokkuleppeid sõlmima. Nii tekkisid kapitalistlikud ühendused, kes haarasid peaaegu kogu tootmise ühes või teises tootmisharus või reas omavahel seotud tootmisharudes enda kätte. Selle all ei kannatanud mitte niivõrd väikesed ja

keskmised tööstuslikud nng kaubanduslikud firmad kui peamiselt just tarbijad, see on lihtrahvas. Kui varem talupoeg näiteks atra ostes võis seda valida ükskõik millisel firmalt, olenevalt sellest, kust ta odavama ja parema adra sai, siis nüüd tuli tal pahatihti tegemist teha vaid ühe firmaga, kes talle kauba kõrge hinnaga kaela määris.

Niisuguseid suurkapitalistide liitusid nimetatakse monopolideks. Ameerika Ühendriikides organiseeris kapitalist Rockefeller aastal 1870 nafta tootmise ja töötlemise kompanii — «Standard Oil», kümne aasta pärast aga hõlmas see juba 90% kogu riigi naftatööstusest. Veidi hiljem asutati terase tootmise alal hiiglaslik monopol, eesotsas pankur Morganiga. Monopole loodi mitte ainult Ameerika Ühendriikides, vaid kõigis arenenud kapitalistlikes maades. Nad tekkisid nii tööstuses kui ka transpordi, panganduse ja kaubanduse alal. Pangakapital liitus tööstuskapitaliga: pangad muutusid tööstusettevõtete kaasomanikeks, tööstusalased monopolid aga pankade kaasomanikeks. Väike käputäis suurpankureid ja tööstureid-monopoliste avaldas kogu riigi majanduselule hiiglasuurt mõju. Vähe sellest, nad ei rahuldunud oma maa valitsemisega, vaid hakkasid laiendama oma võimu kogu maailmale.

Nagu juba öeldud, realiseerisid kapitalistid ka varem suure osa oma kaupadest asumaades ja poolasumaades, kus oma tööstust ei olnud. Pärast monopolide tekkimist aga, kes toodangut tunduvalt suurendasid, kasvas ka vajadus kauba müügiturgude järele mitmekordseks. See asjaolu tõukas kapitalistlikke riike uute asumaade vallutamisele. Asumaade omandamine oli monopolidele seda kasulik, et ühel ajal kaupade realiseerimisega said nad võimaluse hankida oma tööstuse edasi-

seks suurendamiseks sealt odavat toorainet, nagu rauda, vaske, tina, sütt, naftat, puuvilla jne.

Kuid see pole veel kõik. Monopolide loomisest peale omandas kapitali väljavedu neile ikka suurema tähtsuse.

Mispärast veavad monopolid teistesse maadesse kapitale? Sellepärast et nad ei suuda akumuleerunud summasid omal maal enam suure kasumiga uuesti käiku lasta. Seda takistab kõigepealt töörahva hulkade madal elutase, viimased aga on peamised kaubatarvitajad.

Kui tööinimestele oleks alati kindlustatud kõrge teenistus, siis oleks neil võimetus osta küllaldaselt hulgal vajalikke kaupu. Kapitalistid saaksid siis ehitada uusi vabrikuid ja tehaseid või laiendada vanu, saaksid suurendada toodangut, kasutades selleks kõiki akumuleerunud kapitale. Kuid see'p see ongi, et töörahva palgad on madalad, nad elavad vaeselt, ja tihti juhtub, et nad üldse midagi ei teeni (igal kapitalistlikul maal on ju massiliselt töötuid). Nad ei suuda osta kõike elamiseks vajalikku ja on tihti sunnitud loobuma kõige hädavajalikumastki. Just sellepärast ei saa kapitalistid akumuleerunud kapitale täielikult ära kasutada kaubatootmise suurendamiseks omal maal, kuna töörahva piiratud ostuvõime juures neil tuleks kaupu müüa madalamate hindadega. See aga tooks, mõistagi, kaasa kasumite vähenemise, millega ükski kapitalist leppida ei taha. On ju teada, et kõige vähem mõtlevad kapitalistid rahva elutase tõstmisele. Peaasi on neil — kasum. Kapitalistid pole kunagi nõus mahutama oma kapitale ettevõttesse, mis ei too kas üldse või küllaldaselt kõrget kasumit. Kõrgeid kasumeid taga ajades veavad nad oma «üleliigset» kapitali välismaale, eriti mahajäänud maadesse. Monopolid avavad

nendes maades tööstuslikke ja kaubanduslikke ettevõtteid, ehitavad raudteid, annavad kõrgete protsentide eest laenu jne.

Asumaades ja poolasumaades võib monopolistlik kapital kindlasti tuua selliseid kõrgeid kasumeid, mida ta omal maal saada ei suuda.

Asumaades ja poolasumaades saavad monopolistid toorainet, tööjõudu ja maad osta palju odavamalt kui kapitalistlikes maades. Paljud asumaad on rikkad tööstusliku tooraine poolest, nagu nafta, vask ja teised maapõuevarad, nende tootmine algas seal võrdlemisi hiljuti, mõnel pool aga ei ole ta veel üldse alanud. Taimsete toorainete, nagu puuvilla, kautšuki jne. osas on need piirkonnad samuti kõige paremates tingimustes: enamikus asuvad nad maakera sellistes osades, kus taimekasvatust soodustab soojuse-, päikese- ja niiskuseküllus. Mis aga tööjõusse puutub, siis kasutavad kapitalistid asumaade elanike nõrka organiseeritust ja õigusetust ning ostavad tööjõudu väga madala tasu eest.

Just sellepärast on pankuritel ja töösturitel oma kapitale asumaades ja poolasumaades kasulikum rakendada kui omaenese maal.

Tooraineallikate jagamatu omamine ja müügiturgude niisama jagamatu valitsemine on kapitalistidele väga kasulik. Võitluses konkurentidega annab see niisama suuri eeliseid, võimaldades kapitalistidel oma kaupu asumaade elanikele ülikõrgete hindadega kaela määrada, sealhulgas ka selliseid, mida ostja teistel turgudel ei taha kättegi võtta.

Nii muutuvad kapitalistlikud monopolid tervete riikide täielikeks peremeesteks ning on nende maade kümnete miljonite inimeste elu ja vara ainuvalitsejad.

Möödunud sajandi viimasel veerandil oli järel veel hulk kapitalistide poolt vallutamata maid, eriti Aafrika ja Aasia mandrite sisemaal, Lõuna-Ameerikas ja Vaikse Ookeani suurtel saartel. Nende kallale tormasidki kõige tugevamad kapitalistlikud riigid.

Ajavahemikul 1877—1900 vallutas Inglismaa 6,7 miljoni ruutkilomeetrilise maa-ala, kus elas 149 miljonit inimest, Prantsusmaa — 2,8 miljonit ruutkilomeetrit 38 miljoni elanikuga ja Saksamaa — 2,7 miljonit ruutkilomeetrit 12,3 miljoni elanikuga. Aafrika jaotati täielikult Euroopa riikide vahel. Ameerika Ühendriigid vallutasid Kuuba, Puerto Rico, Filipiinid, Havai saarestiku ja teised saared.

XX sajandi alguseks oli kogu maakera territoorium suurimate kapitalistlike riikide vahel ära jaotatud. Toome mõningad arvud, mis näitavad üksikute riikide koloniaalvalduste suurust ja seal elavate elanike arvu aastal 1900:

	Pindala (miljonites ruutkilomeetrites)	Elanike arv (miljonites)
Inglismaa	27,8	352,5
Prantsusmaa	3,8	44,3
Holland	2,0	35,2
Belgia	2,3	14,0
Saksamaa	2,7	12,3
Ameerika Ühendriigid	0,3	8,0
Portugal	2,1	8,5

Kapitalistlikud riigid moodustasid seega hiiglasuured koloniaalimpeeriumid. «Kapitalism on ümber kasvanud käputäie «eesrindlike» maade poolt maailma rahvastiku määratu suure enamiku koloniaalse rõhumise ja rahandusliku lämmatamise ülemaailmseks süsteemiks.»¹ Laiendades oma võimu kogu maailmale, sidus kapitalism kõik

¹ V. I. Lenin, Teosed, 22. kd., lk. 179.

maad üksteisega ühtseks maailma majandussüsteemiks.

Sellest ajast peale jagunes maakera elanikkond kahte ebavõrdsesse rühma — väikeseks rõhuvate maade rühmaks ja rõhutud maade suureks enamuseks.

Kapitalistlike maade majanduselus otsustavat osa etendavate monopolide tekkimine, maakera territooriumi jaotamine kõige suuremate kapitalistlike riikide vahel ja teised möödunud sajandi viimastel aastakümnetel toimunud muudatused tähendasid, et kapitalism on astunud oma arengu uude järku. Seda ajajärku nimetas Lenin monopolistlikuks kapitalismiks ehk imperialismiks. Imperialism on viimne staadium kapitalismi arengus ja — nagu Lenin ütles — sotsialistliku revolutsiooni eelõhtu.

Võitlus asumaade ümberjaotamise eest

Näis, nagu oleksid monopolid nende poolt vallutatud asumaades saanud kõik, mida nad taotlesid: oli, kuhu oma kaupu müüa, oli, kust odavalt toorja toiduaineid ammutada, oli, kuhu kõige kasulikumalt oma kapitale mahutada. Kuid maailma jaotamine ei kindlustanud mingit rahu. Vastupidi, võitlus kapitalistlike riikide vahel asumaade pärast muutus veelgi teravamaks. Seda põhjustas terve rida asjaolusid.

Kapitalism areneb mitmesugustes maades ebaühtlaselt. XVIII sajandi lõpul, kapitali kiirema akumuleerumise ning eriti aurumasina leiutamisel tekkinud pöörde tõttu, oli Inglismaa kõige eesrindlikuma tööstusega maa maailmas. XIX sajandi esimesel veerandil tootis ta umbes poole kogu

maailma tööstustoodangust. Teisel kohal oli Prantsusmaa. Kuid edaspidi, Saksamaa ja eriti Ameerika Ühendriikide tööstuse kiire kasvu tagajärjel, kaotas Inglismaa järk-järgult oma valitseva seisundi maailma tööstustoodangust. Samuti vähenes Prantsusmaa osatähtsus.

XX sajandi alguseks olid tööstuskaupade tootmises esikohal Ameerika Ühendriigid, teisel kohal — Inglismaa, kolmandal — Saksamaa, neljandal — Prantsusmaa jne. Kümne aasta pärast aga jõudis Saksamaa Inglismaast ette.

Nendel muudatustel olid tähtsad tagajärjed.

Kui võrrelda lk. 15 olevas tabelis mitmesuguste riikide koloniaalvalduste suurust, siis selgub, et imperialismi ajastu alguseks oli Inglismaa asumaade üldpindala 10 korda suurem Saksamaa asumaadest. Samuti olid Prantsusmaa asumaad hoopis suuremad kui Saksamaa valdused. Oli kujunenud olukord, kus palju tugevamal tööstusriigil Saksamaal oli vähem asumaid kui Inglismaal ja Prantsusmaal, kes oma võistlejast kaupade tootmises ja kapitalide akumulierimises maha jäid.

Maailm oli juba jaotatud, vallutamata alasid enam ei olnud. Kuid saksa monopoliste ei rahuldanud niisugune olukord. Selleks, et nende monopolid saaksid ekspluateerimissfääri laiendada, oli neil ainult üks võimalus — teistelt riikidelt asumaad ära võtta.

Kapitalistlike riikide võitlus ei toimunud mitte üksnes asumaade, vaid ka poolasumaade ja sõltuvate riikide pärast, jätkudes praegugi. Erinevalt asumaadest on sõltuvad riigid väliselt iseseisvad, see tähendab, neil on oma valitsus ja omad seadused. Kuid need maad kui majanduslikult enam mahajäänud sattusid ühe

või teise imperialistliku riigi alluvusse, kelle monopolid ekspuuteerivad nende elanikke ja loodusvarasid, suunates ühtlasi nende maade poliitikat. Sõltuvate maade hulka kuulub näiteks Iraak Lähis-Idas ja Venetsueela Lõuna-Ameerikas. Neid valitsevad kohalikud rahamehed — mõisnikud ja kaupmehed, nende maade peamine rikkus — naftaallikad — on ameerika ja inglise monopolide käes.

Seega ei kõrvaldanud maailma jaotamine võitlust kapitalistlike maade vahel, vaid, vastupidi, teravdas seda veelgi. Ühed tahtsid vallutatud asumaid enda kätte jätta ja seal oma võimu säilitada, teised aga oma koloniaalvaldusi laiendada.

Kuidas seda teha? Suurte koloniaalvaldustega riigid ei nõustu ju mingil juhul vabatahtlikult osa oma valdustest teistele riikidele loovutama. Jäi järele üks tee — haarata need valdused relva jõul.

Jaotatud maailma ümber jaotamine sõdade teel muutus paratamatuks.

Võistlus kapitalistlike riikide vahel asumaade pärast oli üheks peamiseks 1914.—1918. aasta maailmasõja põhjuseks. Saksamaa tahtis Inglismaalt ja Prantsusmaalt ära võtta nende asumaid, Inglismaa ja Prantsusmaa aga tahtsid purustada oma ohtlikku võistlejat — Saksamaad.

Missugune olukord tekkis siis Esimese maailmasõja tagajärjel? Saksamaa võideti ja ta jäi kõigist oma meretagustest valdustest ilma. Need läksid peamiselt Inglismaale ja Prantsusmaale, kes selletagi olid kõige suuremad koloniaalriigid. Aastal 1913 oli Inglise asumaade suurus 29,7 miljonit ruutkilomeetrit, aastal 1920 aga oli nende suurus 34,6 miljonit ruutkilomeetrit. Prantsusmaa suurendas oma koloniaalvaldusi 1,2 miljoni ruutkilomeetri võrra. Ameerika Ühendriikide, Hollandi,

Belgia ja Portugali koloniaalvalduste suurus ei muutunud peaaegu üldse.

Kas võis oodata, et nüüd võitlus kolooniate pärast lõpeb või nõrgeneb? Muidugi mitte. Nagu juba märkisime, areneb kapitalism üksikutes maa-des ebaühtlaselt, imperialismiajastul aga suureneb see ebaühtlus ülisuurel määral: tööstuslik tehnika (masinad, töö organiseerimine) on niivõrd edasi arenenud, et selle abil on hoopis noorematel kapitalistlikel riikidel soodsatel tingimustel ja lühikese aja jooksul võimalik oma vanematest võistlejatest ette jõuda ja omakorda maailma uut ümberjaotamist taotleda. Järelikult ei lõpe võitlus kolooniate pärast niikaua, kuni püsib imperialism, kes ei saa eksisteerida asumaade ja sõltuvate, majanduslikult nõrkade riikide ekspluateerimiseta.

Nüüd jõudsimme maailma ajaloo niisuguse momendini, kus võitlusse astusid uued võimsad jõud, kes täielikult muutsid olukorra koloniaalmaailmas. Need on kolooniate rahvad ise, kes on hakanud aru saama, et neil on õigus elada iseseisvalt, sõltumatuult ja vabalt.

Sellest jutustame edaspidi, kuid eelnevalt peatume sellel, kuidas kolonisaatorid asumaadest ülisuuri kasumeid välja pumpavad ja missugusele viletsusele nad on määranud koloniaalrahvad.

II

KOLONIAALIKKE ALL

Asumaad ja sõltuvad riigid hõlmavad ligi poole kogu maakera maismaast. Paljudele neist on loodus rikkalikult andnud mitmesuguseid hüvesid: viljaka pinnase, igihaljad ürgmetsad, veerikkad

jõed, taimestikule soodsa kliima ja ammendamata maapõuevarad.

Võtame näiteks need maapõuevarad, mille pärast imperialistide vahel eriti äge võitlus toimub. Lähis-Ida maades (Kuveit, Iraan, Iraak jt.) on kõige suuremad naftavarud maailmas. Kagu-Aasia maades (Malaisia jt.) on väga rikkalikud tinaleiukohad. Aafrika maadel (Belgia Kongo, Nigeeria) valitseb kulla, vääriskivide, uraani-, vase- ja teiste maakide küllus. Lõuna-Ameerika maad (Tšiili, Boliivia, Venetsueela) on erakordselt rikkad värviliste metallide — vase, seatina, tsingi, inglistina, boksiitide ja isegi nafta poolest.

Paljudes maades on kliima ja pinnas niisugused, et seal saab koguda kaks-kolm saaki aastas. On piirkondi, kus ühel ja samal maatükil koristatakse sügisel puuvilla, varakevadel — söödaterravilja, varasuvel aga toiduteravilja.

Asumaade ja sõltuvate riikide töökad rahvad oleksid võinud neid rikkusi kasutada oma tööstuse ja kultuuri edukaks arendamiseks, kui seda poleks takistanud võõramaalaste sissetungimine.

Jutustame nüüd sellest, kuidas imperialistlikud monopolid röövivad ja rõhuvad asumaade rahvaid.

Talupoegade raske elu

Rõhuv enamus asumaade ja sõltuvate riikide elanikest tegeleb põllundusega. Maa on nende peamine vara, kuid suur osa maad ei kuulu mitte sellele, kes seda harib, vaid kohalikele mõisnikele ja kolonisaatoreile. Pakistanis kuulub suurmõisnikele 70 protsenti kogu haritavast maast. Iraanis on mõisnike käes kaks kolmandikku maast. Ladina-Ameerika maades on maa peaaesjalikult koondunud suurmõisnike ja välismaa monopolide kätte.

Kolonisaatorid peavad kasulikuks säilitada val-
lutatud aladel niisugust elulaadi, mis kehtis enne
nende tulekut, see tähendab peaauglikult niinime-
tatud feodaalset elulaadi. Feodaalne elu-
laad tähendab vürstide ja mõisnike valitsemist,
kellele ei kuulu mitte üksnes ülisuured maatükid,
vaid kellel on ka seadusega lubatud kasutada oma
majapidamises põlluharijate-talupidajate tööjõudu.

Mõisnikud tavaliselt maad ise ei hari, vaid ren-
divad seda talupoegadele, väga tihti pooletera alu-
sel, kus renti ei tasuta rahas, vaid antakse osa
saagist. See on kõige julmem talupoegade eks-
pluateerimise viis, kuna mõisnikule-maaomanikule
antav saak ulatub 70—80 protsendini kogusaagist.

Nii näiteks rendivad kohalikud mõisnikud Prant-
susmaa Põhja-Aafrika asumaades — Tuneesias¹,
Alžeerias ja Marokos² — maa väikeste lappidena
rentnikele, keda siin nimetatakse hammessideks.
«Hamme» tähendab araabia keeles «viies osa».
Renditingimuste kohaselt annab hammess neli
viidendikku oma saagist maaomanikule, jättes
endale ainult ühe viiendiku. Hammessid ei tohi
lahkuda rikka feodaali juurest ega loobuda oma
kohustustest. Marokos on üle 700 000 hammessi-
perekonna.

Mõnel asumaal ja poolasumaal on maata talu-
poeg kohustatud maarendi eest või võlgade kat-
teks töötama mitu päeva nädalas mõisniku
kasuks.

Feodaalid ja kolonisaatorid toetavad üksteist.
Aidates feodaalidel säilitada võimu rahva üle,
muutsid kolonisaatorid nad ka oma tahte täitjaks,

---

¹ Tuneesia on alates 21. märtsist 1956 iseseisev riik.
Toim.

² Maroko on alates 2. märtsist 1956 iseseisev riik.
Toim.

oma peamiseks toeks, kelle abil nad valitsevad rõhutud rahvahulki.

«Kas see tähendab,» küsib lugeja, «et monopolistid, jättes võimu juurde vürstid ja mõisnikud, ei sega end põllumajandusse, vaid tunnevad huvi üksnes maapõuevarade ja oma tööstusettevõtete vastu?»

Ei, seda see ei tähenda. Vastupidi, talurahva ekspluateerimine on kapitalistlike monopolide üheks peamiseks sissetulekuallikaks. Selleks kasutatakse mitmesuguseid meetodeid.

Talupojal ei ole peale töökäte ja tükikese maa või mõne looma midagi, sageli on tal ainuüksi töökäed (vaesel rentnikul). Kuid kapitalistid lepivad ka vähesega: sest kui võtta see vähene sadadelt tuhandetelt, miljoneilt inimestelt, siis koguneb päris suur saak.

Mitmesuguste meetoditega, ka otsese vägivalgaga, võtavad kolonisaatorid talupojalt maa, talupoja enese aga muudavad oma sulaseks või saadavad kaevandusse tööle. Kui ei ole võimalik maad ära võtta, või pole seda mingil põhjusel kasulik teha, siis sunnivad nad talupoega kasvatama kapitalistidele vajalikke kultuure ja ostavad saagi poolmuidu, et seda hiljem täieliku hinnaga müüa Euroopa ja Ameerika maades.

Koloniaalvõimude toetusel haarasid kapitalistlikud monopolid paljudes asumaades ja sõltuvates riikides hiiglasuured maatükid. Ameerika asumaal Puerto Ricos kuulub ligi neli viiendikku kogu haritavast maast välismaalastele, peamiselt ameerika kompaniidele. Inglise asumaal Malaias haarasid rikkad inglased kolm neljandikku kogu kautšukiistanduste all olevast maast (kautšuk on vaigune aine, mida saadakse mõnede taimede mahlast ja kasutatakse kummi tootmiseks).

Tihti leitakse maatükil, mida harib kohalik talupoeg, väärtuslikke maavarasid. Siis asustavad koloniaalvõimud põlluharija sellest piirkonnast vägivaldselt ümber ja maa antakse mäetöösturile.

Maata jäänud talupojad aetakse põuastesse või soistesse piirkondadesse, kus pole peaaegu üldse võimalik tegelda põlluharimisega või loomapidamisega. Enese ja oma perekonna toitmiseks teevad nad ülejõukäivaid pingutusi. Neil pole millegi eest tööriistu või väetist osta. Seepärast töötavad nad oma majapidamises enamasti nii, nagu töötasid nende esivanemad sadu aastaid tagasi. Maa ülesharimiseks kasutatakse labidat või metallkonksu, millega saab maad vaevalt mõne sentimeetri sügavuselt kraapida. Viljalõikus toimub noa või sirbiga, viljapeks aga loomade abil, kes vilja jalgadega tallavad.

Vägivaldselt juurutavad monopolistid asumaa-des ja sõltuvates riikides taolisi kultuure, mis annavad tööstuslikku toorainet või mida maailmaturul saab suure kasuga müüa. Seejuures spetsialiseeruvad ulatuslikud piirkonnad ja isegi terved riigid ühe kultuuri (monokultuuri) tootmisele. Nii näiteks elavad Kesk- ja Lõuna-Ameerika riigid peaasjalikult sellest, et nad veavad välja mingisugust ühte saadust. Brasiilia ja Salvador — kohvi, Kuuba ja Puerto Rico — suhkrut, Guatemala, Honduuras, Kostariika — banaane, Ekuador — kakaod. Mõnedes Aafrika maades toodetakse kolonisaatorite tahtel peaasjalikult puuvilla. Malaia on peamine kautšukitootja.

Asumaade ja sõltuvate riikide põllumajanduse sunniviisiline üleviimine ühe saaduse tootmisele on küll väga kasulik kapitalistlikele kompaniidele, kuid kohaliku elanikkonna saatusele mõjub see hukutavalt. Asi seisab selles, et monokultuuri

juurutatakse nende kultuuride arvel, mida selle piirkonna elanikud ise vajavad. Tähendab, toiduaineid tuleb teistest maadest sisse vedada. Sisseveetud toiduained aga maksavad hoopis rohkem, sest selle hinna hulka on arvatud nii kaupmehe kasum kui ka veokulud.

Väiketalupojad satuvad paratamatult kaubanduslike firmade orjusse, kes tegelevad talupoja poolt toodetud saaduste ülesostmise ja müümisega. Kokkuostuhinna määravad kaubanduslikud firmad põlluharijatele äärmiselt madala, ostetud kauba aga müüvad teistes riikides mitu korda kallimalt.

Inglise kaubanduslikud kompaniid, kes ostavad kakaoube Kullaranniku (Aafrika) asumaalt, maksavad kohapeal 128 naelsterlingit tonnist, müüvad seda aga Inglismaal ja Ameerika Ühendriikides 294 naelsterlingi eest; seega on müügihind ostuhinnast 2,3 korda kõrgem.

Üheks suuremaks rahvusvaheliseks monopoliks on inglise-hollandi-ameerika trust «Lever Brothers and Unilever», kes toodab margariini, seepi jne. Trusti ettevõtted asuvad laiali mööda maailma, hankides toorainetest peamiselt taimeõlisid, mida toodetakse kookos- ja maapähklitest, kakao-ubadest, koprast jm. Trusti üks suuremaid osakondi tegutseb Aafrikas ja seda nimetatakse «Ühendatud Aafrika-kompaniiks». See ostab paljude asumaade talupoegadelt toorainet ja tal on ka endal ülisuured õlipalmide istandused. Aafrika talupojad nimetavad seda kompaniid polüübiks (mereelukas, kellel on kaheksa haaret kallaletungiks ja endakaitseks). Selle kompanii tegevusraadius hõlmab Inglise, Prantsuse kui ka Belgia asumaad. 1950. aastal sai trust «Lever Brothers and Unilever» üle 65 miljoni naelsterlingi kasumit.

Ameerika monopol «United Fruit Company», kellel on laialdased istandused Kesk-Ameerikas, saab banaanide müügist 600 protsenti kasumit.

Üheainsa kultuuri juurutamine asumaade ja poolasumaade põllumajandusse on vaid üks meetodeid orjastatud talurahva riisumiseks. Tavaliselt on samadel kompaniidel, kes üles ostavad toorainet, nende poolt eksploateeritavates maades ka kaupluste võrk sisseveetud tööstuskaupade müümiseks. Nad müüvad neid kolm korda kallimalt, kasutades asjaolu, et neil puuduvad võistlejad.

Raske on põllupidajate elu monopolide ikke all ägavates asumaades ja poolasumaades. Inimesed, kes varustavad Lääne-Euroopat ja Ameerikat kohvi, kakao, riisi ja suhkruga, elavad ise poolnäljas. Puuvillakasvatajad, kes varustavad kapitalistlike riikide tekstiilivabrikuid toorainega, käivad ise kaltsudes. Päeval töötavad nad kõrvetava troopikapäikese all põllul kuni nõrkemiseni, öö aga veedavad onnides, muldkoobastes või viletsates hurtsikutes.

Isegi põuasel või soisel alal on kolonisaatorite poolt laostatud talupoegadel raske saada maalapikest. Väga paljud peavad koduküla maha jätma ja minema sulaseks istandusteomanike juurde või kaevandusse tööliseks. Mõnel asumaal, näiteks Põhja-Aafrikas, on ka niisugust tööd raske leida. Koloniaalrežiim jätab miljonid nälga ja tööta.

Ühte prantsuse ajakirjanikku, kes reisis Põhja-Aafrikas, hämmastas kodutute inimeste suur arv, keda ta kohtas suurte linnade aguleis ja teedel. «See hulkurite armee, mis koosneb igas vanuses alaealistest ja täiskasvanutest, ulatub sadadesse tuhandesse,» kirjutab ta. «... Nad magavad lah-tise taeva all ja söövad jumal teab mida. Nii-

sugune on talupoja perekonna viletsuse viimane aste, kes on oma maalapilt koloniaalpoliitika «heategevuse» tagajärjel minema kihutatud.»

Tööliste julm ekspluateerimine

Järelikult pole asumaade põllumajandus kohandatud mitte kohaliku elanikkonna vajaduste rahuldamiseks, vaid kapitalistlike monopolide omakasupidlike eesmärkide teenindamiseks. Põllumajandussaaduste põhiline toodang ei lähe mitte asuma rahva tarbeks, vaid veetakse välja kapitalistlikesse maadesse.

Kuid see ei puuduta ainult põllumajandust.

Tööstuslik tootmine asumaades ja sõltuvates riikides on samuti kohandatud ainuüksi monopolide huvidele, mis tähendab ühtlasi tööstustoodangu väljavedu kapitalistlikesse maadesse.

Eelkõige teeme kindlaks, missugune tööstus on asumaades ja poolasumaades.

Välismaised monopolistid takistavad nende poolt orjastatud maade tööstuslikku arengut. Eriti on nad seal kohalikele elanikele, kohalikule kodanlusele kuuluva rahvusliku tööstuse loomise vastu. Selle põhjust on kerge mõista.

Mis juhtuks, kui kolooniate elanikud hakkaksid ise töötlemas suhkrupilliroogu suhkruks, puuvilla ja villa riideks, raua-, vase- ja teisi maake traktoriks, masinateks, atradeks, keedunõudeks jne?

Kapitalistlikud riigid jääksid ilma nende tööstusele vajalikust koloniaalsest toorainest, kuna seda toorainet tarvitatakse siis kohapeal.

Kapitalistlikud monopolid jääksid ilma kasumist, mida nad praegu saavad kohalike elanike ekspluateerimisest, koloniaalse tooraine ülesostmise ja tööstussaaduste müügist asumaades.

Asumaades kasvaks oma rahvuslik suurkodanlus, kes, kogunud jõudu, alustaks otsekohe võitlust välismaa monopolide ülevõimu vastu.

Tööstuse arenemine kutsuks esile töölisklassi kiire kasvu. See on ainuke ühiskondlik jõud, kes oleks suuteline juhtima ja lõpule viima võitlust välismaise rõhumise vastu.

On täiesti selge, et tööstuse arenemine asumaades ja sõltuvates riikides kiirendaks nende vabanemist välismaa monopolide orjusest. Just sellepärast takistavad kolonisaatorid igati orjastatud maade industrialiseerimist.

Kuid monopolid ei suuda takistada tööstuse kasvu oma koloniaalvaldustes. Vägivallaga võib asumaade arengut küll pidurdada, kuid ei saa seda täielikult seisma panna. Kolonisaatoritel enestel tuleb asumaades tööstusettevõtteid ehitada. Sellele tõukab neid täitmatu isu oma kapitale ja kasumeid järjest suurendada.

Maapõuevarasid ei leita valmis olekus — võta aga ja vea välja! Need on mõnikord üsna sügaval maapõues ja enamikul juhtudel mitte puhtal kujul, vaid kivimitega segatult. Maagi kaevandamiseks tuleb ehitada kaevandusi ja šahte, maagi puhastamiseks kivimitest aga erilisi tehaseid.

Et paljud asumaades kasutatavad puuviljaliigid ei kannata kaugeid vedusid ja riknevad, tuleb nad töödelda kohapeal. Selleks ehitatakse asumaades puuviljakonservitehased. Samasugusel eesmärgil ehitatakse ka kalakonservitööstusi.

Puuvilla niisugusel kujul, nagu teda kogutakse põllult, on raske kaugele vedada, see tuleb kuperdest ning seemneist puhastada. Tuleb ehitada puuvilla puhastamise tehaseid, kus toimub kiu eraldamine ja puuvilla pallidesse pakkimine.

Asumaadest saadava tooraine laadimiseks lae-

vadele ehitatakse sadamaid, aga tooraine sadamasse vedamiseks kaugetest rajoonidest on monopolid sunnitud ehitama raudteid ja maanteid.

Monopolide tegevus asumaades tõi kaasa linnade kasvu, linnade tekkimine ja arenemine aga kutsus linna elanikkonna teenindamiseks ellu mitmesugused ettevõtted, nagu elektrijaamad, kommunaal- ja toitlustamisettevõtted.

Kõigest sellest võib teha järelduse: kui mitte arvestada raudteid, sadamaid ja väikesi abitehaseid, siis arendavad monopolistid asumaades peaaesjalikult kaht liiki ettevõtteid: maapõuevarade kaevandamise ja tooraine esialgse ümbertöötamise ettevõtteid.

Monopolide peremehed väidavad, et just nende püüete tõttu toimub asumaade industrialiseerimine, mis toovad asumaade rahvastele kasu. Kuid taolised väited seisavad tõest väga kaugel.

Esiteks, monopolistide püüded pole suunatud mitte sellele, et asumaade rahvastele head teha, vaid sellele, et ise rikastuda.

Teiseks, mitte igasugune tööstuse arendamine ei tähenda industrialiseerimist.

Asumaade tööstuse iseloom on niisugune, et see ei vähenda, vaid suurendab asumaade sõltuvust arenenud kapitalistlikest riikidest. Asumaade tööstus on vaid ripatsiks metropolide tööstusele. Selle ülesanne seisab ainult selles, et anda toorainet metropoli ettevõtetele ja ümber töötada omaenda põllumajandussaadusi. Asumaad ei tooda peaaegu üldse tööstussaadusi valmis kujul, vaid saavad neid kapitalistlikest maadest monopolistide poolt määratud hinnaga.

Mis puutub aga tõelisse industrialiseerimisse, siis on selle aluseks rasketööstuse arendamine, mis toodab masinaid — tootmisvahendeid. Ainu-

üksi niisugune tööstus on võimeline varustama maad tootmisvahenditega kogu majanduse arendamiseks ja vabastama ta majanduslikust sõltuvusest. Kuid niisugust tööstust asumaades ja poolasumaades ei ole, kuna selle arengut pidurdavad nendes maades võimutsevad välismaised monopolid.

Kapitalistlikud monopolid püüavad asumaade majanduslikku mahajäämust igati alal hoida. See on neile kasulik. Mahajäänud maid on neil kergem ekspluateerida ja oma võimu all hoida.

Rääkides põllumajandusest, juhtisime tähelepanu sellele, et kapitalistlike monopolide tegevus asumaades seisab kokkuvõttes tohutu hulga põllumajandusliku tooraine ja toiduainete väljapumpamises. Samasugune eesmärk on monopolidel, kui nad loovad oma mäetööstuse ettevõtteid: see seisab asumaade ja sõltuvate riikide maapõuevarade halastamatus riisumises.

Sellest räägivad selgesti järgmised arvud: Teise maailmasõja eel tootsid asumaad ja sõltuvad riigid 64 protsenti kapitalistlikus maailmas toodetud vasest, üle 96 protsenti inglistina, 54 protsenti seatina, 95 protsenti niklit, 82 protsenti kulda, 70 protsenti hõbedat. Kõik need väärtuslikud metallid ei lähe kohaliku elanikkonna tarbeks, vaid veetakse täielikult kapitalistlikesse maadesse.

Maapõuevarade tootmine asumaades ja sõltuvates riikides on monopolide kullasoon. Nendesse ettevõtetesse paigutatud kapital töötab palju enam kasu kui arenenud kapitalistlike maade tööstusesse mahutatav kapital. Nii näiteks sai Ameerika naftakompanii «Standard Oil» 1948. aastal 33 protsenti kasumit kapitalilt, mis oli mahutatud asumaadesse ja poolasumaadesse, Ameerika

Ühendriikidesse mahutatud kapital aga 3 korda vähem.

Maapõuevarade kaevandamise tingimused asumaades ja poolasumaades pole tavaliselt kergemad kui kapitalistlikes maades. Kõrgeid kasumeid saadakse peamiselt sellepärast, et kapitalistid maksavad asumaade töölistele nende töö eest äärmiselt madalat palka.

Belgia Kongos (Aafrika) näiteks on pärismaalasest töölise päevapalk 36—56 franki, Kamerunis — 20 franki. Selleks, et teenistuse väärtust mõista, võrdleme seda toiduainete hindadega: riis maksab neis kohtades 60 franki kilo, soolakala — 100 kuni 130 franki kilo. Kongo metallurgiatööstuses on töölise palk 6 korda väiksem kui Belgias. Põhja-Rodeesias makstakse mäetööstuses kohalikele töölisele 15—30 korda vähem kui sealsamas töötavale euroopa töölisele. Umbes sama tasu makstakse mäetöölisele Kullarannikul, Svasimaal (Swaziland) ja Nigeerias. Malaias on kautšukiistanduse töölise teenistus ka sel juhul, kui temaga koos töötab tema naine, niivõrd väike, et ei kata perekonna kõige minimaalsemaidki vajadusi.

Oma töötingimuste poolest tuletavad kaevandused ja šahtid enam meelde sunnitööd kui tööstusettevõtet. Tööpäeva pikkus on seal 10—16 tundi, mõnikord aga veel pikemgi. Kõrgeid kasumeid taga ajades kasutavad ettevõtete peremehed rasketel töödel laialdaselt lapsi ja alaealisi, makstes neile 3—4 korda vähem kui täiskasvanuile.

Asumaade tööline ei tea, mis on puhkus, töölt vallandamisel ei anta talle vallandamistasu, olgugi et ta on üht peremeest 20—30 aastat

teeninud. Kaevandusõnnetusel vigastada saanud töölistel ei ole kompensatsiooniõigust isegi siis, kui ta jäädavalt on kaotanud töövõime. Töökaitsest ei hoolita seal peaaegu üldse, sest kapitalist ei vastuta vähimalgi määral tööliste elu eest.

Asumaades ja poolasumaades valitseb väga suur tööpuudus. Prantsuse asumaal Alžeerias on 9 miljoni elaniku kohta 300 000 töötut. Kuuba saarel, kus peremehetsevad ameerika monopolid, ei ole 5 miljonist elanikust enam kui 400 000 inimesel tööd. Ettevõtetest välja heidetud inimesed on sunnitud otsima ükskõik missugust tööd, et mitte nälga surra. Kapitalistidele on see kasulik, sest streigi puhul on neil võimalik vallandada rahui-olematuid ja võtta nende asemele inimesi, kes on nõus igasuguste tingimustega.

Paljudes asumaade ettevõtetes on tööliste üle seatud järelevaatajad, kes otsekohe kasutavad piitsa, kui märkavad, et keegi tahab hinge tagasi tõmmata.

Tööline F. Macrowd kirjeldab töötingimusi Lõuna-Aafrika kullakaevandustes järgmiselt: «Lõuna-Aafrika Liidu kullakaevandused on kõige sügavamad maailmas. Siin, niiskes maa-aluses töötavad ainult mustanahalised. Teie ei kuule karjäärides ei juttu ega naeru. Poolalasti, higist läikivad inimesed raiuvad maaki ja veavad raskeid vagonette nagu härjad. 300 000 neegrit töötab siin lepingu alusel. Kaevandused on sõna tõsisel mõttes sunnitöökohad. Nad on ümbritsetud okastraadist aiaga.

Töölised ei tohi kaevanduse maa-alalt loata lahkuda. Oma perekonnaga või sõpradega kokkusaamiseks tuleb hankida eriline luba.

Tavaliselt lõpeb töö kaevanduses sellega, et ini-

mene jääb vigaseks, sandiks. Tal ei ole kuskilt abi oodata.»

Nii ebainimlikult ekspluateerivad monopolid asumaade töölisi.

Viletsuse, nälja ja õigusetuse maailm

Kui võtta kokku toodangu väärtus, mida ühes riigis aasta jooksul toodetakse, ja saadud summast maha arvata tooraine, kütte- ja amortisatsioonikulud, siis moodustab järelejäänud summa selle maa rahvatulu antud aastal.

Jagades rahvatulu riigi elanike arvule, saame teada, kui suur osa rahvatulu keskmiselt iga inimese kohta tuleb. Kordame, et nii saame iga inimese kohta ainult keskmise osa rahvatulust. Saadud arv aga ei anna veel ettekujutust sellest, kuidas jaguneb rahvatulu rahamehe-kapitalisti ja teatud maa lihtsa töölise või talupoja vahel. Kui aga mitmesuguste maade rahvatulud ühe inimese kohta kõrvutada, siis saame umbkaudse pildi selle kohta, missugusel maal elavad lihtsad inimesed paremini, missugusel halvemini.

Vaatame, missugused erinevused selles suhtes kapitalistlike riikide ja nende asumaade vahel esinevad.

1952. aastal oli Ameerika Ühendriikides keskmine rahvatulu ühe elaniku kohta 1400 dollarit, Ameerika poolasumaades aga: Filipiinidel — 44 ja Kolumbias — 58 dollarit. Inglismaal oli rahvatulu iga elaniku kohta 773 dollarit, Inglise asumaades aga: Keenias — 18 ja Põhja-Rodeesias — 15 dollarit.

Nii näeme, et keskmine rahvatulu Ameerika Ühendriikidest sõltuvates maades on 35—40 korda väiksem kui Ameerika Ühendriikides, Ing-

lise asumaades — 50 korda väiksem kui Inglismaal.

Kui arvestada veel seda, et keskmised arvud asumaade ja sõltuvate riikide elanike tulude kohta peidavad endas ka kohalike vürstide ja mõisnike suuri tulusid, siis ei jää lihtsate inimeste, töötajate tuluks peaaegu mitte midagi üle. *süt*

Asumaade maailm on viletsuse ja nälja maailm. Seal ajavad kapitalistid hiiglasuuri rikkusi kokku, töötavale inimesele aga ei jätku viletsaks kõhutäiekski, ka ei ole tal tihti isegi tükki riidet kehakatteks.

Kaks kilomeetrit Tunisist, Prantsuse asumaa Tuneesia¹ pealinnast, on linna prügimäele viimastel aastatel kerkinud asula, kus ebainimlikes tingimustes elab mitusada perekonda. Nad elavad viletsates savionnides, mis on kaetud roostetanud plekitükkidega, mulla või õlgedega. See vilets, muldpõrandaga elamutaoline ehitus on seestpoolt 2—3 meetrit pikk ja 2 meetrit lai. Valgus pääseb sinna väikese laes oleva augu kaudu. Kogu sisustus koosneb ainult vanadest kotiräbalatest ja põrandale laotud õlgedest. Sageli jätkub nende ehituste kokkuvarisemiseks vaid tugevast vihmahoost.

Kui veoautodel linnast prahti tuuakse, tormavad asula elanikud prahihunnikute juurde ja valivad kiiresti välja kõik, mis nende arvates süüa või müüa kõlbab, nagu juurviljajäätmel, apelsinikoorred, kaltsud, paber, kondid.

Sama asumaa lõunarajoonides elavad inimesed mäenõlvakule kaevatud koobastes. Niisuguse elamu seintel ja laes pesitsevad skorpionid ja ämblikud.

¹ Tuneesia on alates 21. märtsist 1956 iseseisev riik. *Toim.*

Imperialistide röövellik poliitika mõjub rõhutatud rahvastele väga hukutavalt. On küllaltki iseloomustav, kui märkida, et Ameerika Ühendriikides ja Inglismaal on inimese keskmine eluiga umbes kaks korda pikem kui asumaades ja sõltuvates riikides. Igast sajast lapsest nendes maades elab ainult 54 last kuni 15 aastani. *suur*

Asumaade ja sõltuvate riikide elanike hulgas on kirjaoskajad inimesed harulduseks. 90 protsenti Aafrika elanikke ei oska lugeda ega kirjutada. Iraagis ei ole kirjaoskajaid mitte üle 6 protsendi.

Vallutatud maades on kolonisaatorid oma võimutsemise vältel rõhutatud rahvaste kultuurilist arenemist üsna tublisti pidurdanud, kohati selle aga hoopis seisma pannud, kusjuures kolonisaatoreid see sugugi ei liiguta, et neil rahvastel oli minevikus kõrge kultuur.

Selleks, et hoida alluvuses miljoneid asumaade elanikke, saatsid imperialistid rõhutatud maa-desse oma sõjaväeosad ja määratu suure hulga ametnikke.

Asumaade päriselanikel on poliitilised õigused piiratud, eriti võimuorganite valimisel. Isegi oma ühiskondlikke organisatsioone pole neil alati lubatud luua. Asumaa valitsemise, kohtu ja politsei hoiavad võõramaised kapitalistid enda käes. Nad annavad välja seadusi ja jälgivad rangelt, et kohalikud elanikud nendest täpselt kinni peaksid. Elanikud ise aga ei saa nende seaduste väljatöötamisest osa võtta.

Sisuliselt seisab koloniaalvõimude ülesanne selles, et kapitalistlike monopolide ekspluataatorlikku tegevust igati kergendada. Nii näiteks on Lõuna-Rodeesias kehtivate seaduste kohaselt farmide neegersulased ja suur hulk tööstuses töötavaid neeger-mustatöölisi ajutiste orjade seisundis.

Kui nad farmist või ettevõttest põgenevad, on politsei kohustatud nad kinni püüdma.

Talumatult raske koloniaalike sunnib orjastatud rahvaid osutama vastupanu. Vaestel ja õigusetutel inimestel, kellel välismaalased võtsid maa, loodusvarad ja õiguse ise oma saatuse üle otsustada, ei ole muud väljapääsu kui võidelda oma vabanemise eest võõramaalaste võimu alt.

III

ASUMAADE RAHVAD VÕITLEVAD VABADUSE JA SÖLTUMATUSE EEST

Uus ajajärk

Asumaade rahvad ei ole koloniaalse rõhumisega kunagi leppinud, nad on maa vabaduse eest alati mehiselt võidelnud. Ja see võitlus pole olnudki lootusetu.

Elu on näidanud, et ekspluateeritavate rahvahulkade revolutsiooniline võitlus võib viia võidule kolonisaatorite üle.

Mitte väga ammu olid kapitalistid kõigis maailma maades täielikud peremehed. Kõikjal kuulusid neile vabrikud, tehased, kaevandused, metsad ja suurem osa maast. Ka võim oli nende käes. Tohtu suurel hulgal inimestel aga polnud midagi peale oma töökäte. Vabrikutööline, kaevur, metsaraiuja ja sulane võisid ära elatuda ainult sel juhul, kui nad müüsid oma tööjõudu kapitalistile. Mis aga puutub talupojasse, siis tavaliselt oli tal ainult tilluke maalapp, mille abil ta ometi kuidagi hädast välja ei pääsenud.

Suur Sotsialistlik Oktoobrirevolutsioon 1917. aastal tegi lõpu kapitalistide ja mõisnike võimule

Venemaal — kõige suuremal maal maailmas. Töölisklass liidus töötava talurahvaga, kommunistliku partei juhtimisel, võttis võimu enda kätte ja hakkas ehitama sotsialismi, see on niisugust ühiskonda, kus ei ole ühe inimese ekspluateerimist teise poolt, kus inimesed töötavad mitte rikaste kasuks, vaid iseenda ja oma riigi hüvanguks.

Seega lõhestas Oktoobrirevolutsioon maailma just kui kahte ossa. Kui otsustada territooriumi suuruse järgi, siis hõlmas kapitalistliku maailma osa pärast Venemaal toimunud revolutsiooni viis kuuendikku, sotsialistlik aga ühe kuuendiku kogu maakera pindalast. Kui aga võrrelda mõlemaid osi elanike arvu poolest, siis juba üks inimene igast kaheteistkümnest inimesest ei allunud enam kapitalistide võimule.

Oktoobrirevolutsioon Venemaal tõestas piltlikult, et kapitalistlik kord ei ole igavene ja seda võib asendada teise, sotsialistliku ühiskonnakorraga. Oktoobrirevolutsioon avas uue ajastu inimkonna ajaloos — proletaarsete revolutsioonide ajastu imperialismi maades ja koloniaalsete revolutsioonide ajastu rõhutud maades.

Teise maailmasõja tulemusel lõi kapitalistlikust maailmast lahti veel mitu maad. Praegu ei ole Nõukogude Liit enam ainuke sotsialistlik riik. Ülemaailmse kapitalistliku leeri kõrvale on tekkinud teine ülemaailmne leer — sotsialismi- ja demokraatialeer, kuhu peale NSV Liidu kuulub rida Euroopa ja Aasia riike, sealhulgas ka niisugune suur riik nagu Hiina.

Käesoleval ajal hõlmab kapitalistlik maailm ligi kolm neljandikku, sotsialismi ja rahvademokraatia maailm juba mitte enam ühe kuuendiku, vaid ühe neljandiku maakera pindalast. Elanike arvu poolest aga ei ole kaheteistkümnene inimese kohta mitte

enam üks, vaid juba neli kapitalistlikust orjusest vabanenud.

Nõukogude Liidu, Hiina ja teiste kapitalismist lahkulõõnud maade elanike üldarv on praegu 900 miljonit inimest.

Põhjalikud muutused, mis on toimunud maailmas pärast 1917. aastat, puudutasid ka orjastatud maid. Asumaade maailm väheneb samuti, ja see on ka arusaadav, sest asumaad on ju kapitalistliku maailma koostisosaks.

Asumaade rahvaste ärkamine

• Esimene maailmasõda ja eriti Oktoobrirevolutsioon kutsusid välja rõhutatud rahvaste võitluse enneolematu tõusu imperialistliku orjuse vastu.

Kuidas see toimus?

Aastail 1914—1918 toimunud sõja ajal muutus metropolide ja nende asumaade vahel ühendusepidamine raskeks. Maa-aladel, kus põllumajanduses peamiselt kasvatati väljavedamiseks määratud kultuure, nagu puuvilla, kohvi ja kakaod, oli nüüd elanikkond nälja võimuses: toodangut ei olnud kuhugi turustada. Lõppes ka toiduainete, samuti riiete ning koduste tarbe- ja majapidamisesemete juurdevedu. Kolonisaatorid olid sunnitud lubama toidukultuuride külvipindade suurendamist, puuvillavabrikute, mehaanikatöökodade ja teiste kerge tööstuse ettevõtete käikulaskmist. Kapitalistlike maade sõjatehased nõudsid üha suuremal hulgal toorainet relvade, mürskude ja lennukite tootmiseks. Seoses sellega suurenes asumaade maapõuevarade kaevandamine. Lasti käiku uusi šahte ja kaevandusi, kuhu aeti tööle tuhandeid ja kümneid tuhandeid talupoegi.

Kerge- ja hankiva tööstuse laienemine, raud-

teede ja sadamate ehitamine, sisekaubanduse elav-
nemine, mille kutsus esile välisturgude kitsene-
mine sõja ajal, põhjustas kapitalistlike suhete üha
kiirema arenemise. Ühest küljest arenes ja tugev-
nes kohalik kodanlus, teisest küljest kasvas arvu-
liselt ka kohalik töölisklass. Nii näiteks oli Indias
1914. aastal 951 000, kuid 1922. aastal juba
1 380 000 töolist.

Kolonisaatorid piirasid tugevasti rahvusliku
kodanluse tegevussfääri¹, kes on omaenese maal
jäänud õigusetuks ning muutunud koloniaalvõi-
mude meelevallast sõltuvaks, välismaised kapita-
listlikud kompaniid aga kasutavad samal ajal igä-
suguseid eeliseid ja soodustusi. Nii näiteks ei
antud rahvuslikule kodanlusele kohta niisugustes
tulutoovates majandusharudes, nagu hankiv töös-
tus ja väliskaubandus (s. t. kauplemine teiste
maadega). Sellepärast tekkis rahvusliku kodan-
luse ringkondades liikumine, mille eesmärgiks oli
varjatud ja avaliku võitluse teel vabanemine kolo-
niaalikkest, rahvuslikule kapitalile tegevusvaba-
duse võitmine.

Samal ajal kasvas asumaades niisugune võimas
ja ühteliitunud jõud nagu kohalik töölisklass.
Kolonisaatorite poolt julmalt rõhutatud töölised
pidasid koloniaalikkest vabanemist oma esmajär-
guliseks ja kõige tähtsamaks ülesandeks.

---

¹ Asumaade ja poolasumaade kodanlus jaguneb kahte
rühma. Ühe rühma moodustavad suurkaupmehed, panku-
rid-liigkasuvõtjad ja suurtöösturid, kes on vahendajaks
välismaa firmade ja kohaliku turu vahel. See on niinime-
tatud kompradoorlik kodanlus; ta on huvitatud
koloniaalrežiimi säilimisest. Teine rühm — kesk-kodan-
lus — taotleb rahvusliku tööstuse loomist, mida aga takis-
tavad kolonisaatorid. See on niinimetatud rahvuslik
kodanlus, kes võib osa võtta üldisest imperialismivastastest
võitlusest.

Edasi. Sõjategevus toimus mitte ainult Euroopas, vaid ka asumaade territooriumil, nagu näiteks Aafrikas. Nagu inglise ja prantsuse, nii sõdisid ka saksa imperialistid seal peamiselt päriselanike kätega.

«Imperialistlik sõda,» ütles V. I. Lenin, «aitas revolutsioonile kaasa, kodanlus kiskus asumaa-dest, mahajäänud maadest, mahajäetud kolgastest välja sõdureid sellest imperialistlikust sõjast osa võtma. Inglise kodanlus sisendas India sõduritele, et Suurbritannia kaitsmine Saksamaa vastu on India talupoegade ülesanne, prantsuse kodanlus sisendas Prantsuse asumaa-dest pärit sõduritele, et Prantsusmaa kaitsmine on mustanahaliste ülesanne. Nad õpetasid relva käsitsemise oskust. See on väga kasulik oskus... Imperialistlik sõda kiskus sõltuvad rahvad maailma ajalukku.»¹

Sajad tuhanded asumaade sõdurid, kes võitlesid Euroopa rinnetel, tutvusid esmakordselt kapitalistlike riikide eluga. Neil oli võimalik näha, et Euroopa, samuti nagu asumaadki, on lõhestatud kaheks ebavõrdseks leeriks — rõhutavaiks ja rõhujateks. Uued muljed tekitasid asumaade sõdurites tahte endale ja oma rahvale kätte võita parem elu, seda enam et valgete inimeste hulgas oli neil, nagu nad veendusid, tunduvalt rohkem sõpru kui vaenlasi.

Seega nõrgenes imperialism Esimese maailmasõja tagajärjel tülide tõttu suurriikide vahel tunduvalt, asumaades ja sõltuvates riikides aga tekkisid ja tugevnesid vastupanujõud, kujunesid soodsad tingimused vabadusvõitluse tõusuks.

Kuid eriti suurt mõju asumaade rahvaste edasi-
sele saatusele avaldas Suur Sotsialistlik Oktoobri-

---

¹ V. I. Lenin, Teosed, 31. kd., lk. 203.

revolutsioon, mis murdis imperialismirinde läbi maailma ühes kõige suuremas riigis. Sellega nõrgestas ta imperialismi tunduvalt mitte üksnes arenenud kapitalistlikes maades, vaid ka asumaades. See aeg, kus imperialistid võisid karistamatult orjastada asumaade ja sõltuvate riikide rahvaid, on jäädavalt minevikku läinud.

Kommunistlik partei, kes viis endise tsaarivenemaa töölised ja talupojad võidule kapitalistide ja mõisnike üle, pidas ja peab alati õigeks, et igal rahval on õigus vabaks enesemääramiseks, see tähendab, tal on õigus moodustada oma iseseisev riik või siis jälle ühineda täieliku võrdõiguslikkuse alusel teiste rahvastega üheks riigiks, kui ta seda tahab.

«Ei saa olla vaba ükski rahvas, kes rõhub teisi rahvaid,» ütlevad kommunistid.

Kui võim meie maal läks töölisklassi kätte, viisid kommunistid oma rahvuspoliitika täielikult ellu.

Tsarismi ajal kehtinud rahvuslik ja koloniaalne orjus likvideeriti pärast Oktoobrirevolutsiooni. Nagu me juba märkisime, muutusid endise Vene keisririigi orjastatud rahvad tõesti vabadeks ja võrdõiguslikeks rahvasteks. Nad ühinesid vabatahtlikult suure vene rahvaga ja moodustasid võrdõiguslikkuse, vennaliku sõpruse ja vastastikuse abistamise põhimõtetel paljurahvuselise töölis-talupoegade riigi — Nõukogude Sotsialistlike Vabariikide Liidu. Maailm polnud veel näinud sellist korda, kus muutus võimatuks ühe inimese orjastamine ja ekspluateerimine teise inimese poolt.

Nõukogude valitsus kehtestas õiglased, võrdõiguslikud suhted ka teiste maade rahvastega. Ta ei tee vahet suurte ja väikeste riikide vahel, aus-

tab ilma erandita kõigi rahvaste iseseisvust ja vabadust. Rahvuste vabaduse nõudmine, kirjutas V. I. Lenin, «... peab ... kõigi rahvaste ja kõigi asumaade kohta kehtiv olema»¹.

Just sellepärast suhtuvad rõhutatud rahvad Nõukogude Liitu, kus esmakordselt inimkonna ajaloos kehtestati õiglased, võrdõiguslikud suhted kõigi rasside ja rahvuste vahel, sellise sügava austusega.

Sõnumid Oktoobrirevolutsioonist jõudsid asumaade rahvasteni pikkamööda. Imperialistid laimasiid Nõukogudemaad ja nõukogude inimesi, takistasid tõe levimist Venemaal toimunud revolutsiooni kohta. Kuid see ei saanud kaua kesta. Tõde tungis koloniaalse maailma kõige kaugematesse kolgastesse. Esimene Sotsialismimaa võitis enesele asumaade miljonite tööinimeste armastuse ja julgustas neid juba ainuüksi oma olemasoluga.

Oktoobrirevolutsioon vapustas põhjalikult koloniaalsüsteemi aluseid kogu maailmas. Ta äratas orjastatud inimesed organiseeritud võitlusele imperialistide-kolonisaatorite vastu.

Kahe maailmasõja vaheline ajajärk

Kahekümne aasta kestel, mis oli Esimese ja Teise maailmasõja vahel, haaras rahvuslik vabadusliikumine peaaegu kõik maakera koloniaalsed alad: Kaug-Ida, Kagu-Aasia, Lähis-Ida, Põhja-Aafrika ja Lõuna-Ameerika. Eriti suure hoo omandas see tööstuslikult arenenumates maades — Hiinas, Indias ja Egiptuses.

Hiinat loeti vormiliselt sõltumatuks riigiks, kuid tegelikult oli ta poolasumaa, kus peremehetsesid omavahel võistlevad välismaa imperialistid. Nende

---

¹ V. I. Lenin, Teosed, 21. kd., lk. 261.

käes olid raudteed, vabrikud ja tehased, kaevandused, pangad ja väliskaubandus. Nad surusid Hiinale peale ebavõrdsed lepingud, mille tõttu neil õnnestus rentimise sildi all haarata osa Hiina territooriumist, nad said õiguse pidada Hiinas oma vägesid ja kontrollida riigi tulusid.

Imperialistid said niisuguse seisundi sobingu tõttu, mille nad sõlmisid selle maa valitsevate klasside ja rühmadega, — mõisnike, suurkodanluse ja sõjaväelise kildkonnaga. See oli mõlemale poolele kasulik, sest mõlemad toetasid teineteist, et üheskoos Hiina elanikkonda ja loodusvarasid ekspluateerida. Kahekordne ike, mida hiina rahvas kandis, oli niivõrd raske, et töötavad rahvahulgad ei leidnud peale revolutsiooni teist väljapääsu. Suurenev rahvuslik vabadusliikumine oli üheaegselt suunatud nii hiina feodaalmõisnike kui ka välismaa imperialistide vastu.

Oktoobrirevolutsioon kergendas hiina rahva võitlust. Tema nagu kõigi teiste rõhutatud rahvaste ees avanes selge ja kindel vabadustee — revolutsioonitee. Hiina töötavatel rahvahulkadel oli õnnelik võimalus kasutada vene tööliste ja talupoegade revolutsioonilise võitluse rikkalikke kogemusi. Nad omandasid ühes sellega ka teadusliku revolutsiooniteooria. «Oktoobrirevolutsiooni suurtükipaugud tõid meile marksismi-leninismi,» kirjutas hiina rahva juht Mao Tse-dung. Marksistlik-leninlik teooria võimaldas Hiina eesrindlikel inimestel õigesti tegutseda, edukalt nende ees seisvaid ülesandeid lahendada. Minna venelaste teed — niisugune oli nende väljapääs.

1921. aastal moodustati paremate, töölisklassi eesrindlike inimeste poolt Hiina Kommunistlik Partei, kes asus rahvusliku vabadusliikumise etteotsa. Ta võitis kiiresti ülisuure autoriteedi mitte

üksnes tööliste, vaid ka linnakehvikute ja talupoegade hulgas, kes moodustavad üle 80 protsendi kogu riigi elanikkonnast. Seega leidis hiina rahvas töölisklassi ja kommunistliku partei näol ustava ja kindla juhi võitluses imperialistide ja nende hiinlastest teenrite vastu.

Revolutsioonilise rahvusliku vabadusliikumise hiiglasuur hoog, mis hõlmas kümneid miljoneid hiina töölisi ja talupoegi, hirmutas imperialiste ja mõisnikke. 1927. aastal alustasid kontrrevolutsioonilised kodanlik-mõisnike ringkonnad välismaiste imperialistide otsesel toetusel kodusõda tööliste ja talupoegade vastu.

Hiina revolutsiooni tabas ajutine ebaedu. Kuid peagi algas uuesti ja veelgi suurema hooga rahvahulkade võitlus rahvusliku vabanemise ja feodaalike hävitamise eest. Talupojad ja linnakehvikud koondusid tihedalt töölisklassi ja kommunistliku partei ümber, kes juhtis õigesti rahvuslikku vabadusliikumist.

Kodusõja käigus vabastasid hiina rahva relvastatud jõud aastaiks 1933—1934 hiiglasuure territooriumi, kus elas 60 miljonit elanikku. Sellel territooriumil organiseeriti rahvavõim. Rahvavabastusarmee, keda juhtis kommunistlik partei, lõi kangelaslikult tagasi kontrrevolutsiooni arvukad katsed uuesti vallutada Hiina vabastatud rajoonid.

Nendes rajoonides võeti mõisnikelt maa ja anti talupoegadele.

Nii saavutas hiina töölisklass liidus talurahvaga juba enne Teist maailmasõda ülisuurt edu võitluses feodaal-imperialistliku rõhumise vastu ja valmistas ette tingimused rahvarevolutsiooni lõplikuks võiduks.

Kahe maailmasõja vahelisel ajajärgul arenes Oktoobrirevolutsiooni edusammude mõjul rahva

võitlus imperialismi vastu ka paljudes teistes asumaades ja poolasumaades. Aastal 1921 toimus revolutsioon mahajäänud feodaalmaal, Mongoolias, kus peremehetsesid välismaa imperialistid. Kihutanud imperialistid minema, võitis mongoolia rahvas kätte sõltumatuse ja nelja aasta pärast, hävitanud monarhia, kuulutas oma maa rahvavabariigiks.

Indias, Koreas, Iraagis, Kesk- ja Lõuna-Ameerika maades toimusid lakkamatult rahutused, mis mõnikord kasvasid üle ülestõusudeks imperialistliku rõhumise vastu. Pärast mehista ja visa võitlust saavutasid Egiptus ja Afganistan oma sõltumatuse tunnustamise.

Rahvuslikul vabadusliikumisel olid kõikjal järgmised ühised jooned:

Rõhutatud rahvaste võitlus oli üheaegselt suunatud feodaalmõisnike kui ka imperialistide vastu.

Rahvusliku vabadusliikumise peamise armee moodustasid talupojad, kes nõudsid maa õiglast ümberjaotamist ja oma maale rahvuslikku sõltumatust.

Noor kohalik proletariaat, vastavalt oma arvulisele kasvule, omandas üha suuremat kaalu rahvuslikus vabadusliikumises. Reas asumaades ja sõltuvates riikides loodi sel ajal kommunistlikud parteid, kes asusid rahvuslikku vabadusliikumist juhtima.

Kui tugev koloniaalrahvaste revolutsiooniline surve tol ajal ka ei olnud, ei jätkunud neil veel jõudu võidu saavutamiseks oma rõhujate üle.

Sel ajal valmistasid sisemised vastuolud, mis õõnestasid kapitalismi, ette uut ülemaailmset katastroofi, mis muutis radikaalselt olukorda kogu maailmas, sealhulgas ka asumaades ja sõltuvates riikides.

Koloniaalsüsteemi lagunemine

Teine, samuti nagu Esimenegi maailmasõda ei olnud ju mõni loodusõnnetus, mis langes inimeste kaela äkki ja ootamatult. Lenin märkis, et kui võimule jäävad imperialistid ja kodanlus, on uus samasugune sõda paratamatu.¹

Esimest maailmasõda pidasid kaks kapitalistlike riikide rühma maailma ümberjaotamise pärast. Kuid sõda ei kõrvaldanud vastuolusid nende vahel. Vastupidi, sõja lõpp teravdas veelgi enam vaenu kapitalistlike monopolide vahel tooraineallikate, tööstuskaupade müügiturgude ja kapitali väljaveo pärast.

Inglismaa ja Prantsusmaa, kuigi nad sõja võitsid, ei suutnud parandada oma seisundit ei maailma tööstuslikus toodangus ega maailmaturul. Ainuüksi ameerika monopolid, kes rikastusid relvade müügist oma liitlastele, laiendasid tööstuslikku tootmist ja asusid kapitali väljaveo alal esikohale.

Saksamaa, kes sai sõjas lüüa ja kaotas oma asumaad, taastas välislaenudega kiiresti oma rasketööstuse ja nõudis asumaade uut ümberjaotamist. Tema vallutuspüüded tugevnesid veelgi enam, kui võimule tulid fašistid, eesotsas Hitleriga. Nad ütlesid, et Saksamaa peab vallutama ülevõimu kogu maailmas. Itaalia nõudis samuti oma valduste laiendamist; ta kiskus Aafrikas vägivalla teel enda kätte suure Etioopia ja muutis selle oma asumaaks. Jaapani imperialistid, kes püüdsid kehtestada oma ülevõimu kogu Aasias, tungisid Hiina territooriumile ja alustasid selle vastu avalikku vallutussõda.

Kapitalistlik maailm lõhenes uuesti kaheks vae-

---

¹ V. I. Lenin, Teosed, 30. kd., lk. 393.

nulikuks rühmaks. Vastuolud nende vahel viisidki Teise maailmasõjani.

Saksamaa ja tema liitlaste — Itaalia ja Jaapani imperialistide — poolt oli Teine maailmasõda röövellik vallutussõda, mille eesmärk oli uute maade haaramine ja rahvaste orjastamine. Nõukogude Liidu ja teiste maade rahvaste poolt, kes said fašistlike jõudude kallaletungi osaliseks, oli see sõda õiglane vabastussõda.

Sõda lõppes fašistliku Saksamaa ja tema liitlaste — Itaalia ja Jaapani — täieliku purustamisega.

Sotsialismimaa oli sõjast väljudes veelgi tugevam ja võimsam. Tema autoriteet suurenes veelgi kõigi rahvaste silmis. Nüüdsest peale ei olnud ta enam ainus riik, kes on kapitalismile igaveseks lõpu teinud. Temaga ühte leeri on ühinenud mitu teist riiki, kelle rahvad samuti on oma ekspluateerijad — kapitalistid ja mõisnikud — minema kihutanud ning kehtestanud oma maal rahvademo-kraatliku korra.

Vastupidi, kapitalism nõrgenes nüüd järsult, kuna rida Euroopa ja Aasia maid lõi end kapitalistlikust süsteemist lahti.

Teise maailmasõja ja sellele järgneval perioodil tugevnes suurel määral asumaade ja sõltuvate riikide rahvaste rahvuslik vabadusvõitlus. Peatume sellel üksikasjalisemalt:

Sõjast fašistliku Saksamaa ja tema liitlaste vastu võtsid osa ka asumaad ja sõltuvad riigid. Paljud nendest vallutati sõja käigus vaenulike vägede poolt. Nii näiteks vallutas Jaapan Inglise, Ameerika, Prantsuse ja Hollandi koloniaalvaldused — Birma, Filipiinid, Indo-Hiina ja Indoneesia. Nende maade rahvad pidasid jaapani vallutajate vastu revolutsioonilist partisanisõda ja and-

sid suure panuse fašistliku Saksamaa ja imperialistliku Jaapani üle võidu saavutamiseks. Partisanisõja kogemused olid neile hiljem väga kasulikud. See äratas rõhutatud rahvastes teadvuse oma jõust ja võimetest edukalt võidelda vabaduse eest, ja kolonisaatorid ei tundunud neile võitmatuina. Sõjas jaapani vallutajatega omandati organiseeritud lahingutegevuse vilumus ja kerkisid esile energilised ning karastatud rahvahulkade juhid.

Pärast võidu saavutamist Jaapani üle keeldusid Aasias olevate asumaade töötavad rahvahulgad uuesti oma kaela võtmast koloniaalset iket ja, kasutades jaapanlastelt äravõetud relvi, asusid üheskoos võitlema rahvusliku vabanemise eest.

Rahvuslik vabadusliikumine asumaades ja sõltuvates riikides arenes pärast sõda enneolematu jõu ja hooga. Reas maades võttis see relvastatud ülestõusude ja vabastussõdade vormi. Sellest võtsid osa ka kõige mahajäänumad ja õigusetumad Aafrika rahvad. Sajad miljonid inimesed nõudsid üheskoos vabadust ja rahvuslikku sõltumatust.

Rahvusliku vabanemise eest võitlejate esiridades sammuvad kommunistid. Kommunistid etendasid ja etendavad rahvuslikus vabadusliikumises silmapaistvat, enamikul juhtudel aga juhtivat osa.

Selle liikumise ülisuurest hoost kõnelevad kõige paremini edusammud ise. Imperialism sai hävitava kaotuse osaliseks Aasia mandri ida- ja kaguosas — Hiinas, Koreas ja Vietnamis.

Suure hiina rahva võit on kõige suuremaks ajalooliseks sündmuseks pärast Oktoobrirevolutsiooni Venemaal ja nõukogude rahva suurt võitu Suures Isamaasõjas. Et kujutleda selle sündmuse tähtsust kas või üldjoontes, toome mõningaid arve:

Hiina on elanike arvu poolest kõige suurem maa maailmas. Seal elab 600 miljonit inimest.

Võrdluseks märgime, et Euroopas elas 1950. aastal 305 miljonit inimest, Aafrikas 198 miljonit inimest. Seega on Hiina elanikkond suurem kui Euroopa ja Aafrika elanikkond kokku. Hiina territooriumi suurus on ligi 10 miljonit ruutkilomeetrit, seega veidi väiksem kui kogu Euroopa territoorium.

See hiiglasuur maa on väga rikas maapõuevarade poolest. Hiina on maailmas esimesel kohal volframi, antimoni, tina, magnesiidi, põlevkivi, loodusliku väävli, kivisöe, rauamaagi ja alumiumi tooraine tagavarade poolest. Hiinas leidub samuti naftat, vaske, seatina, elavhõbedat, kulda, platinat, hõbedat ja kalliskive. Kõike seda riisusid paljude aastate jooksul välismaa monopolid ja vedasid Hiinast välja.

Ligi pool kaevandatud söest andsid võõramaalastele kuuluvad kaevandused. On välja arvestatud, et kuni Teise maailmasõjani said välismaa monopolid igal aastal Hiinast üle 800 miljoni dollari kasumeid.

Et oleks võimalik ka edaspidi hiina rahvast röövida, pidasid välismaa monopolid võimul käputäie müüdavaid, laostunud kindraleid ja kohalikke rahamehi, kes töötavat elanikkonda omakorda halastamatult riisusid ja rõhusid.

Hiina rahvas ajas kõik imperialistide ja nende sabarakkude lootused nurja. Rahvuslikus vabastussõjas läks Hiina Kommunistlikul Parteil korda luua ühtne revolutsiooniline Rahvarinne, eesotsas proletariaadiga. See Rahvarinne ühendas tööliklassi, paljumiljonilised talurahva hulgad, linna väikekodanluse ja rahvusliku kodanluse. Rahva-vabastusarmee vabastas peaaegu kogu Hiina. 1. oktoobril 1949 kuulutati välja Hiina Rahva-vabariik.

Imperialistide ikkest vabanes Hiina alatiseks. Praegu on Hiina töölisklassi ja talupoegade liidule rajanev rahvademokraatlik riik, keda juhib töölisklass. See tähendab, et riigivõim Hiinas kuulub rahvale — töölistele ja talupoegadele. Hiina Rahvavabariigi juhtivaks jõuks on kommunistlik partei, kelle ridadesse kuulub 7 miljonit kommunisti.

Rahvademokraatliku korra kehtestamisega Hiinas algas järkjärguline üleminek sotsialismile. Hiina rahva peamiseks ülesanneteks ülemineku perioodil on maa sotsialistlik industrialiseerimine, sotsialistlike ümberkorralduste lõpuleviimine põllumajanduses, tööstuses ja kaubanduses.

Üheks peamiseks tingimuseks üleminekul sotsialistlikele ümberkorraldustele oli maareform. Mõisnikeklassi eksisteerimine, kes ebainimlikult eksploateeris talurahva hulki, oli Hiina majandusliku mahajäävuse ja rahva vaesumise peamiseks põhjuseks. Mõisnikke ja kulakuid oli kuni rahvarevolutsiooni võiduni 10 protsenti kogu maa elanikkonnast, nende käes aga oli 70—80 protsenti kogu haritavast maast, mida nad osalt orjastavatel tingimustel rentisid maata talupoegadele, osalt aga lasksid oma sulastel harida. Maareformi läbiviimist alustati vabastatud rajoonides juba enne Hiina Rahvavabariigi moodustamist. 1953. aasta algul lõpetati selle läbiviimine kogu maal. Mõisnike maavalduse süsteem ja mõisnikeklass ise on likvideeritud. 300 miljonile maata ja vähese maaga talupojale anti 47 miljonit hektarit mõisnikelt võetud maad.

Hiina Rahvavabariigi valitsus viib läbi laiaulatuslikke töid niisutuskanalite ehitamisel ja traktori jaamade loomisel. Külades organiseeritakse põllumajanduslikke tootmiskooperaatiive. 1955.

aasta suveks oli juba moodustatud 650 000 taolist kooperatiivi, kuhu ühines 16 900 000 talumajapidamist, see tähendab umbes 15 protsenti kogu Hiina talumajapidamistest.

Kõigi nende ja rahvavalitsuse teiste ürituste läbiviimise tõttu oli võimalik saavutada suuri edusamme põllumajanduse arendamisel ja tõsta talupoegade materiaalet olukorda. 1952. aasta lõpul oli Hiina põllumajanduse sõjajärgne tase taastatud. 1954. aastal oli viljasaak 170 miljonit tonni. Niisugust saaki Hiinas varem ei tuntud.

Nõukogude Liidu ja rahvademokraatiamaade vennaliku abiga taastas hiina rahvas oma tööstuse. Kõige tähtsamate tööstustoodangu liikide osas (teras, malm, elektrienergia, nafta, masinad) on sõjajärgne tase juba ületatud. Praegu toodab Hiina tööstus traktoreid, autosid, vedureid, raudteeseadmeid, tekstiili- ja põllutöomasinaid, elektriseadmeid jne. Nagu näeme, sai Hiinas alles nüüd võimalikuks tõeline industrialiseerimine, mida imperialistid varem pidurdasid.

Põhjalikult on muutunud tööliste olukord. Vabrikutes ja tehastes on kehtestatud 8-tunniline tööpäev. Tõuseb palk; rahvavabariigi esimese kolme aasta jooksul on see tõusnud juba umbes 60—120 protsenti. Laialdaselt on arenenud haiglate ja koolimajade ehitus. Vanas Hiinas oli üle 80 protsendi elanikest kirjaoskamatud, koolides õppisid ainult jõukate vanemate lapsed. Aga juba 1952. aastal oli õpilaste üldarv üle 135 miljoni inimese.

1954. aasta septembris võttis Ülehiinaline Rahvaesindajate Kogu vastu Hiina Rahvavabariigi Konstitutsiooni. See oli suur ja rõõmustav sündmus hiina rahva elus. Konstitutsioon fikseeris revolutsiooni võidud ning majandusliku ja kultuurilise ülesehitustöö edusammud, mis on saavuta-

tud vabariigis viie aasta kestel. Konstitutsioon väljendab riigi peamisi ülesandeid ülemineku-ajajärgul, ülesandeid, mille sihiks on üles ehitada sotsialistlik ühiskond, mis ei tunne viletsust ega ühe inimese ekspluateerimist teise inimese poolt.

1955. aastal võttis Ülehiinaline Rahvaesindajate Kogu ühel häälel vastu Hiina rahvamajanduse arendamise esimese viie aasta plaani aastaks 1953—1957. Hiina rahva esimene viisaastak näeb ette 694 uue tööstusettevõtte ehitamist, samuti ka kollektiivse põllumajanduse edasist kasvu ja kindlustamist, rahva elu parandamist.

Viie aasta plaan näeb ette, et aastal 1957 tuleb toota 4,12 miljonit tonni terast, s. o. üle kolme korra rohkem kui 1952. aastal, elektrienergiat toodetakse ligi 16 miljardit kilovatt-tundi, s. o. 2,2 korda rohkem, sütt kaevandatakse 113 miljonit tonni ehk 1,8 korda rohkem kui 1952. aastal. Hiina Rahvavabariigi tööstustoodangu kogumaht suureneb viie aasta jooksul peaaegu kaks korda. Viie aasta jooksul areneb kiires tempos riigi tööstuslik võimsus.

Lühikese aja jooksul tugevnes Hiina Rahvavabariik ja muutus võimsaks maailma suurriigiks. Rahvusvahelistes küsimustes kaitseb ta rahu ja rahvaste võrdõiguslikkust ja võitleb järjekindlalt sõbralike suhete kehtestamise eest riikide vahel.

Hiina rahva poolt saavutatud ülisuured edusammud olid võimalikud alles sellest ajast alates, kui Hiina riiki hakkas juhtima kommunistlik partei. Hiina näite varal näeb eriti hästi, missugust suurt osa etendavad kommunistid rõhutud rahvaste rahvuslikus vabadusliikumises.

Hiina rahva võit tõi muutuse nii tema enese saatusse kui ka kogu Aasia olukorda. See innustab Aasia maade rahvaid otsustavale võitlusele oma

rahvusliku sõltumatuse eest, lõpliku vabanemise eest imperialistlikust ikkest.

Põhjalikud muutused toimusid ka korea rahva elus.

Kaug-Idas, Nõukogude Liidu ja Hiina naabruses asuv Korea oli 1905. aastast alates Jaapani asumaal. 1945. aasta augustis kihutati jaapani vallutajad Nõukogude Armeega välja Koreast välja. Korea rahvas sai võimaluse alustada uut, vaba, sõltumatut elu. Kogu maal moodustasid elanikud kohalikud võimuorganid — rahvakomiteed. Kuid peagi lõhestati Korea kunstlikult kahte ossa — põhja- ja lõunaosaks, kus kujunesid välja täielikult erinevad tingimused.

Lõuna-Koreas, mis oli reaktsioonilise valitsuse võimu all, aeti rahvakomiteed laiali, elanikkonnalt võeti demokraatlikud õigused ja vabadused.

Põhja-Koreas, mis oli tol ajal Nõukogude vägede vastutuse all, moodustati Korea Rahvademokraatlik Vabariik.

Viie aasta jooksul pärast Teist maailmasõda on korea rahvas, keda juhib Tööpartei, eesotsas Kim Ir Seniga, jõudnud teostada suured demokraatlikud ümberkorraldused. Mõisnike maa anti talupoegadele. Tööstusettevõtted, pangad, transpordivahendid, mis enne kuulusid jaapani kapitalistidele ja kodumaa reetureile, läksid riigi omandiks. Palju on ära tehtud rahva kultuurilise taseme tõstmiseks: on ehitatud suur hulk alg- ja keskkooli, on avatud 16 kõrgemat õppeasutust (jaapanlaste võimutsemise ajal ei olnud neid üldse). On kehtestatud üldine koolikohustus.

Seda korea rahva loovat tegevust katkestas 1950. aastal välismaiste ja Lõuna-Korea vägede sissetung.

Korea Rahvademokraatliku Vabariigi rahvahul-

gad alustasid üksmeelselt püha vabastuslikku isamaasõda vallutajate vastu. Korealastele tulid appi hiina rahva vabatahtlikud, kes võitlesid oma kodumaa piiride julgeoleku eest. Korea rahvas ja tema vaprad relvastatud jõud pidasid auga vastu kolmeaastase sõja karmidele katsumustele ja sundisid vallutajaid sõlmima vaherahu. Vaherahu allakirjutamine oli korea rahva suureks võiduks.

Käesoleval ajal töötab Korea Rahvademokraatliku Vabariigi rahvas Nõukogude Liidu, Hiina Rahvavabariigi ja teiste rahvademokraatiamaade abiga ennastsalgavalt normaalse elu taastamiseks oma maal, mida rüüstasid võõramaised armeed, arendab edasi rahvamajandust ja kultuuri.

Juba Teise maailmasõja käigus, võitlustes jaapani vallutajate vastu, saavutas vietnami rahvas oma vabaduse ja sõltumatuse. See maa asub Kagu-Aasias, Indo-Hiina poolsaarel. Seal elab 25 miljonit inimest. Möödunud sajandi teisel poolel vallutasid prantsuse kolonisaatorid Indo-Hiina ja kehtestasid seal oma ülevõimu. Nad ekspluateerisid Indo-Hiina riike — Vietnami, Laost ja Kambodžat, vedasid sealt välja riisi, kautšukit, sütt ja tina.

Teise maailmasõja ajal tungisid Indo-Hiinasse Jaapani väed. Kuid vietnami rahvas ei alistunud ja võitles vallutajate vastu kangelaslikult. 1945. aasta keskel vabastasid Vietnami relvastatud väeosad suure osa oma kodumaast ja sama aasta septembris kuulutas Vietnami Rahva Rahvuslik Kongress, eesotsas Töörahvapartei juhi Ho Ši Miniga, välja sõltumatu Vietnami Demokraatliku Vabariigi.

Prantsuse kolonisaatorid aga ei tahtnud leppida

oma asumaa kaotusega ja alustasid koloniaalsõda Vietnami Demokraatliku Vabariigi vastu. Sõda kestis kaheksa aastat. See tõi hiiglasuuri õnnetusi nii Indo-Hiina rahvastele kui ka prantsuse rahvale.

Kaasaegse sõjatehnikaga relvastatud Prantsuse vägede kõik rünnakud ei suutnud vietnamlaste mehhist vastupanu murda. Vietnamlastega õlg õla kõrval võitlesid oma vabaduse ja sõltumatuse eest naabruses asuvate Prantsuse asumaade Laose ja Kambodža rahvad.

Kolonisaatorid oma eesmärki ei saavutanud. Vastuoksa, nad sattusid veelgi raskemasse olukorda: sõda nõudis Prantsusmaalt suuri ohvreid ja materiaalseid kulutusi.

Alles 1954. aasta juulis, välisministrite nõupidamisel Genfis, saavutati lõpuks kokkulepe sõjategevuse lõpetamise kohta Vietnamis, Laoses ja Kambodžas. See otsus võeti vastu Nõukogude Liidu, Hiina Rahvavabariigi ja Vietnami Demokraatliku Vabariigi esindajate pikaajaliste ja visade pingutuste tulemusel. Vietnamis rahu taastamise võtsid kõik maailma rahvad vastu kergendustundega.

Vastavalt Genfis sõlmitud kokkulepetele tunnustas Prantsusmaa Vietnami, Laose ja Kambodža rahvaste rahvuslikku sõltumatust. 1956. aasta juulis pidi nii Vietnami Demokraatlikus Vabariigis kui ka Lõuna-Vietnamis, mis on Prantsusmaa mõju all, läbi viidama üldised vabad valimised. Need valimised pidid otsustama kogu Vietnami territooriumi ühendamise küsimuse rahva huvides.

Hiina Rahvavabariigi, Korea Rahvademokraatliku Vabariigi ja Vietnami Demokraatliku Vabariigi moodustamine tõestab paremini kui kõik sõnad, et imperialism ei ole võitmatu jõud, kelle

ees rõhutatud rahvad peavad alandlikult kummardama.

Rahvuslikku vabadusliikumist asumaades ja poolasumaades iseloomustab asjaolu, et selle eesmärgid vastavad võitlevate rahvaste endi eluliste huvidele. Nende ees seisab ainult üks küsimus: kas vabadus või orjus. Nagu märkis V. I. Lenin, ei saa võita seda rahvast, see tähendab tööliste ja talupoegade hulki, kes on mõistnud, ära tundnud ja näinud, et nad kaitsevad omaenda üritust, oma elu, oma tulevikku ning oma laste tulevikku.

Pärast Teist maailmasõda hõlmas rahvuslik vabadusliikumine peaaegu kõik asumaad ja sõltuvad riigid. Mitte kõikjal ei arene ta ühesuguse eduga, kuid kõikjal on see imperialistide seisundit põhjalikult muutnud.

Pärast pikki aastaid kestnud võitlusi saavutas rahvusliku sõltumatuse ja astus iseseisva riikliku eksisteerimise teele üks Aasia suurimaid riike — India. India muutus vabariigiks, keda valitseb omaenda valitsus. India vabariik omandab üha suurema autoriteedi rahvusvahelistes küsimustes, esinedes aktiivselt rahuarmastavate riikide poolel, rahu ja sõpruse kaitseks rahvaste vahel. Koloniaalrežiimile tegid lõpu ja asusid iseseisva riikliku eksisteerimise teele Indoneesia, mis varem oli Hollandi võimu all, ja Birma — endine Inglismaa asumaa.

Ligi seitse aastat peab Malaia rahvas relvastatud võitlust kolonisaatorite vastu. Rahvuslik vabadusliikumine kasvab Lähis-Ida maades, otsustavaks võitluseks välismaiste monopolide ikke vastu koguvad jõudu Kesk- ja Lõuna-Ameerika sõltuvate maade rahvad.

Võitlusele on asunud ka Aafrika rahvad. Suure

hoo on rahvuslik vabadusliikumine omandanud Prantsuse asumaades — Tuneesias¹, Alžeerias ja Marokos².

Inglise koloonia Keenia elanikkond avaldab kindlat vastupanu kolonisaatorite katsetele purustada aafriklaste liikumine, mis taotleb neilt äravõetud maade tagastamist ja demokraatlikke ümberkorraldusi.

Asumaade elanikud ei ole enam sõnakuulelikud orjad. Nad ei taha enam elada vanaviisi. Nad tahavad oma elu korraldada oma äranägemise järgi, ilma isehakanud hooldajate ja kaitsjateta.

Võimsa rahvusliku vabadusliikumise löökide all puruneb ja laguneb imperialismi koloniaalsüsteem, vabastades kümned ja sajad miljonid inimesed sajandeid kestnud rõhumisest ja ekspluateerimisest.

Aasia ja Aafrika rahvahulgad püüavad saavutada vaba, iseseisvat rahvuslikku elu.

1955. aasta aprillis toimus Indoneesia linnas Bandungis Aasia ja Aafrika maade konverents. Esmakordselt ajaloos kogunesid esindajad 29 Aasia ja Aafrika maalt, kus elab üle poole kogu inimkonnast, kokku selleks, et iseseisvalt ühiseid küsimusi läbi arutada. Konverentsist osavõtjate hulgas olid India, Indoneesia, Birma, Hiina Rahvavabariik, Vietnami Demokraatlik Vabariik, Süüria, Egiptus ja teised maad.

Bandungi konverentsil oli suur rahvusvaheline tähtsus. See näitas selgelt, et Aasia ja Aafrika

¹ Tuneesia on alates 21. märtsist 1956 iseseisev riik.
Toim.

² Maroko on alates 2. märtsist 1956 iseseisev riik.
Toim.

rahvad astuvad kindlalt välja koloniaalse rõhumise ja uute sõdade hädaohu vastu.

Vabadus ja rahu on omavahel seotud, öeldakse Bandungi konverentsi deklaratsioonis. Igal rahval peab olema enesemääramise õigus. Vabadus ja sõltumatus tuleb anda võimalikult kiiresti nendele rahvastele, kes veel on sõltuvad. Kõigil maadel on õigus vabalt valida oma poliitilist ja majanduslikku süsteemi, omaenda elulaadi ning nad peavad elama üksteisega rahus kui head naabrid, arendama sõbralikku koostööd.

Bandungi konverents näitas, missugused suured muudatused toimuvad Aasia ja Aafrika maades. Nende mandrite elanikud on võtnud omaenda kätte selliste küsimuste lahendamise, mis puudutavad nende tulevikku, majanduslikku ja kultuurilist arenemist ning üldise rahu säilitamist.

Täielikku kinnitust leiavad V. I. Lenini ennustuslikud sõnad selle kohta, et «Ida ärkamise perioodile kaasaegses revolutsioonis järgneb periood, mil kõik Ida rahvad võtavad osa kogu maailma saatuse otsustamisest, et mitte olla ainult rikastumise objektiks. Ida rahvad ärkavad selleks, et praktiliselt tegutseda ja et iga rahvas otsustaks kogu inimkonna saatuse küsimust.»¹

IV

MILLES SEISAB RAHVUSLIKU VABADUS- LIIKUMISE JÕUD?

Koloniaalrevolutsiooni eesmärgid

Rõhutud rahvaste revolutsiooniline rahvuslik vabadusvõitlus imperialismi vastu on ainuke tee

---

¹ V. I. Lenin, Teosed, 30. kd., lk. 136—137.

nende vabanemiseks rõhumisest ja eksploateerimisest.

Igasuguse revolutsioonilise võitluse eesmärgiks on vana, iganenud korra asendamine uue, eesrindlikuma ühiskondliku korraga. Omal ajal purustas kodanlus revolutsiooni teel reas Euroopa maades iganenud feodaalkorra ja kehtestas uue, kapitalistliku korra. Mõisnike klassi võim asendus kapitalistide klassi võimuga. See oli kodanlik revolutsioon. 1917. aasta oktoobris kukutas Venemaa proletariaat kapitalistliku korra ja pani aluse uuele, sotsialistlikule korrale. Kapitalistide võim asendus töölisklassi võimuga. See oli sotsialistlik, proletaarne revolutsioon.

Missugune eesmärk on siis revolutsioonilise võitlusel asumaades ja sõltuvates riikides?

Kuigi asumaad ja poolasumaad kuuluvad kapitalistliku maailma koosseisu, on nende ühiskondlikul korral rida tähtsaid erinevusi. Majandusliku arengu poolest jäävad nad kapitalistlikest maadest kaugele maha.

Majandusliku arengu peamiseks näitajaks on tööstus. Asumaades ja poolasumaades elab pea-aegu pool kogu kapitalistliku maailma elanikkonda, kuid nende osa sama kapitalistliku maailma tööstuses võrdub kõigest 5 protsendile. Järelikult on seal tööstus alles algastmel.

Ükski asumaa või sõltuv riik ei suuda saavutada oma tööstuse arengu kõrget taset, sest seda takistavad välismaised monopolid. Selleks, et orjastatud maa saaks arendada oma majandust industrialiseerimise teel, on kõigepealt vaja, et ta vabaneks koloniaalikest, lakkaks olemast asumaa, saavutaks rahvusliku sõltumatuse.

Orjastatud maades aga on ühtlasi tugevad feodaalsed igandid, suurem osa rahvast elab feo-

daalse korra tingimustes. Tänapäeva asumaades ja sõltuvates riikides ei ole feodaalide klass enam olukorra täielik peremees. Ta on alistatud välismaistele kapitalistidele ja allub neile meeeldi, sest ilma viimaste toetuseta kihutaksid rahvahulgad nad minema. Feodaalide kõrvaldamine, feodaalsete igandite hävitamine on asumaade rahvaste ees seisva revolutsioonilise ülesande teine osa.

Seega on koloniaalrevolutsioon suunatud üht-aegu imperialismi kui ka feodalismi vastu. Selles seisab tema oluline iseärasus.

Kuid ükski revolutsioon ei ole ainult vana, iganenud korra lammutamine, vaid ka selle asendamine uue, eesrindlikuma ühiskondliku korraga. Missuguseks siis kujuneb ühiskondlik kord asumaades pärast rahvuslikku vabanemist ja feodaalsete igandite hävitamist?

Sellest, kelle vastu on suunatud koloniaalne revolutsioon, on meil juba juttu olnud. Nüüd aga tuleks selgitada, missugused on need ühiskondlikud jõud, kes revolutsiooni enese huvides teostavad.

Nendeks jõududeks on proletariaat, talurahvas ja rahvuslik kodanlus. Talurahval on arvuline ülekaal kahe teise klassi suhtes. Ta moodustab oma arvu tõttu rahvusliku vabadusvõitluse peamise sõjaväe.

Talupojad nõuavad kõigepealt maad, mis on mõisnike, vürstide ja kolonisaatorite käes. Talupojad taotleavad samuti enestele õigust selle maaga vabalt, omaenese äranägemise järgi talitada, külvata seda, mida nad peavad vajalikuks, ja vabalt müüa oma töö saadusi. Nad taotleavad demokraatlikke vabadusi, pärisorjuse jäänuste hävitamist ja välismaiste kompaniide röövelliku tegevuse lõpetamist.

Kuid asumaade talupojad mõistavad ikka rohkem, et nad ei saa maad, kui nad ei hävita koloniaalikut.

Kas nad omaenese jõududega suudavad võita selle kahepäise koletise — feodaalide ja imperialistide ühise võimutsemise?

Talupoegade elutingimused ja töö iseloom on niisugune, et see ei soodusta nende ühinemist ühisteks väljaastumisteks rõhujate vastu, oma õiguste kaitseks. Talupojad elavad ja töötavad oma väikestes majapidamistes, mis põhinevad eraomandusel. Eraomandus aga ei ühenda, vaid eraldab inimesi. Täiesti kirjaoskamatud, kurnavast tööst mahasurutud talupojad ei suuda ise sügavalt, põhjalikult oma viletsa olukorra põhjusi mõista ega kestvaks ning visaks võitluseks organiseeruda. Paljude aastakümnete jooksul kandsid talupoegade väljaastumised feodaalse ikke vastu stiihilist, organiseerimatut iseloomu. Asi ei länud kaugemale mässudest väikeste rajoonide ulatuses. Koloniaalvõimud surusid sõjaväe abil need rahva rahulolematuse üksikud, eraldatud puhangud juult maha.

Talurahvas vajab niisuguse teise klassi juhtimist, kes oma ühiskondliku seisundi tõttu suudaks enese ümber koondada kogu rahva, organiseerida rahvuslikku vabadusvõitlust ja viia selle lõpuni.

Selliseks klassiks on töölisklass. Töölise huvid langevad ühte kogu töörahva, sealhulgas ka talurahva huvidega. Koondunud suurte hulkadena linnadesse, kaevanduste asulatesse, on töölised päevast päeva harjunud tegutsema üheskoos ja organiseeritult, kõnekäänu kohaselt «üks kõigi ja kõik ühe eest». Nad karastuvad võitluses peremeestekapitalistide vastu, elu- ja töötingimuste parandamise eest. Neil on rohkem võimalusi kui talupoe-

gadel kirjaoskuse omandamiseks ja oma silma-
ringi laiendamiseks. Kõige tähtsam aga on see, et
töölisklassil on oma partei — kommunistlik partei,
kes, juhindudes marksistlik-leninlikust õpetusest,
selgesti ette kujutab, kuhu õnnetuid rahvahulki
juhtida, kuidas nende revolutsioonilist võitlust juh-
tida.

Sõja ajal ja sõjajärgsetel aastatel toimus töö-
lisklassi kiire kasv asumaades ja sõltuvates riiki-
des. Kolonisaatorid suurendavad oma valdustes
ikka enam tööstuslike toorainete tootmist. Las-
takse käiku uusi kaevandusi ja šahte, ehitatakse
uusi raudteid ja maanteid, laiendatakse sadamaid.
Selleks on aga vaja ikka rohkem ja rohkem töö-
käsi.

Võrreldes sõjaeelse ajaga, on Belgia Kongos,
Lõuna- ja Põhja-Rodeesias, Keenias, Tanganjikas,
Nigeerias, Kullarannikul ja Madagaskaril tööliste
arv kasvanud poolteise- kuni kahekordseks.

Vaatamata julmale tagakiusamisele loovad töö-
lised linnades, alevites ja istandustes oma ühis-
kondlikud organisatsioonid ja astuvad ikka otsus-
tavamalt välja oma olukorra parandamise eest,
poliitiliste õiguste eest.

Sedamööda, kuidas kohalik töölisklass arvuliselt
kasvas ja poliitiliselt arenes, muutus ta rahvus-
liku vabadusliikumise eesmiseks väesalgaks ja
tõmbas enesega kaasa elanikkonna ülejäänud
kihid: talupojad, kodutööndajad, intelligentsi ja
rahvusliku kodanluse, liites need ühtsesse
laialdasse rahvusrindesse võitluseks välismaiste
orjastajate ja nende kohalike kannupoiste
vastu.

Enamikus orjastatud maades keelavad imperia-
listid töölistel oma poliitiliste klassiorganisatioo-
nide — kommunistlike parteide — loomise ja oma

ajalehtede väljaandmise. Sellest hoolimata leiavad vabaduse- ja marksistlik-leninlikud ideed tee orjastatud elanikkonna hulkadesse, innustades ja organiseerides neid võitlusse koloniaalike vastu, sõltumatuse eest. Mõnes asumaas on kommunistlikud parteid saavutanud pika ja visa võitlusega õiguse vabaks tegutsemiseks. Kommunistid on tööliklassi kõige teadlikum ja eesrindlikum osa. Nad on näidanud end ennastohverdavate, järjekindlate võitlejatena imperialismi vastu ja võitsid sellega kõige laiemate rahvahulkade usalduse. Kommunistlikud parteid on sellepärast tänapäeval miljonite töötajate tunnustatud juhid, rahvusliku vabastusliikumise juhid.

Reas maades on loodud ametiühingud. Belgia Kongos ühendavad nad 750 000 inimest, Malaias — 300 000, Alžeerias — 200 000 inimest jne. Ametiühingute tegevus ei piirdu võitlusega palgakõrgenduse ja töötingimuste parandamise eest. Nad on ka rahva iseseisvuse tahte väljendajad, olles rahvuslikus vabastusliikumises aktiivseks jõuks.

Mida arvukam on tööliklass, seda paremini on ta organiseeritud ja ühte liitunud, seda suurema jõu ja organiseerituse omandab seal vabadusvõitlus.

Nüüd võib teha kokkuvõtte ja vastata eespool püstitatud küsimusele koloniaalrevolutsiooni iseloomust ja eesmärkidest.

Koloniaalrevolutsioonid on oma iseloomult rahvarevolutsioonid, mis eelkõige on suunatud imperialismi-ikke ja feodalismijäänuste vastu. Nendel revolutsioonidel on selgelt väljendatud rahvuslik, vabastuslik iseloom. Rõhutatud rahvaste revolutsioonilise võitluse rikkalikud kogemused näitavad, et täielikku võitu feodaalide ja imperialistide üle või-

vad asumaade rahvad saavutada ainuüksi proletariaadi ja tema kommunistliku partei juhtimisel, kes suudavad koondada endi ümber kõik rahvuslikud jõud ühtsesse, üldrahvalikku demokraatlikku rindesse. Kogemused on näidanud, et võidukas koloniaalrevolutsioon kasvab aja jooksul paratamatult üle sotsialistlikuks revolutsiooniks.

Hiinas, Põhja-Koreas ja Põhja-Vietnamis loodi rahvarevolutsioonide tulemusena uus riigikord. See on rahvademokraatlik kord, mida juhib töölisklass ja mille aluseks on tööliste ning talurahvaliit. Rahvademokraatlik kord võimaldab vabanevad maadel kiiresti arenedes minna majanduse feodaalsetelt ja koloniaalsetelt vormidelt üle sotsialismile, tagab nende arenemise sotsialismi teel.

Kuid igal maal on revolutsioonilisel võitlusel omapärased jooned, mis iseloomustavad olukorda, milles see võitlus areneb. Sellele viitas omal ajal V. I. Lenin. Ta kirjutas: «Kõik rahvused jõuavad sotsialismi, see on paratamatu, kuid mitte kõik ei jõua täiesti ühtviisi, igaüks toob omapära ühte või teise demokraatia vormi, proletariaadi diktatuuri ühte või teise erikujusse, ühiskondliku elu mitmesuguste külgede sotsialistlike ümberkujunduste nii- või teistsugusesse temposse.»¹

Aasia vabastatud maade — Hiina Rahvavabariigi, Korea Rahvademokraatliku Vabariigi ja Vietnami Demokraatliku Vabariigi arenemine kulgeb V. I. Lenini õpetuse kohaselt. Tuginedes rahvademokraatlikule korrale, teostavad nad ühiskondliku elu põhjalikku ümberkorraldamist, mille eesmärgiks on sotsialismi ülesehitamine nendes vabariikides.

¹ V. I. Lenin, Teosed, 23. kd., lk. 57.

Asumaade rahvad ei ole üksi

Lugejal võib tekkida küsimus: Kui rahvusliku vabadusvõitluse edu sõltub suurel määral kohaliku töölisklassi arvukusest ja organiseeritusest, siis kuidas on lugu tööstuslikult arenemata maadega, kus proletariaati peaaegu ei ole? Kas nende maade rahvastel ei jää midagi muud üle, kui käed rüppe panna ja oodata, kuni tekib tööstus omal maal ja kasvab proletariaat?

Koloniaal- ja feodaalike on kõikjal niivõrd raske, et see peab tingimata välja kutsuma vastupanu. Asumaade rahvad ei ole kunagi lakanud võitlemast oma orjastajate vastu. See võitlus mõnikord küll vaibus, kuid ainult selleks, et puhkeda peagi uue hooga. Ka kõverasse painutatud kasetüvi püüab end tingimata uuesti sirgu ajada.

Muidugi on rahvuslik vabadusvõitlus nendes maades, kus proletariaat on väikesearvuline, keerulisem ja raskem, kuid ei ole ühtki sellist maad, kus see oleks täiesti võimatu.

Asumaade ja sõltuvate riikide rahvad pole oma võitluses imperialismi vastu üksi. Nad leiavad kaastunnet ja toetust kõigi maade töötajate poolt.

Oma töödes rahvusküsimuse alal näitas V. I. Lenin, et arenenud maade töölisklassil ja asumaade rahvastel on üks ja sama vaenlane — imperialism. Sellepärast on loomulik, et arenenud maade proletariaat ja asumaade rõhutatud rahvad ühinevad ühisesse rindesse ühise vaenlase — imperialismi vastu. Juba 1919. aastal ütles V. I. Lenin: «Seega ei kujune sotsialistlik revolutsioon ainult ja peamiselt iga maa revolutsiooniliste proletaarlaste võitluseks oma kodanluse vastu, — ei, see kujuneb kõigi imperialismi poolt rõhutatud asumaade ja riikide, kõigi sõltuvate

maade võitluseks rahvusvahelise imperialismi vastu.»¹

Revolutsioon ei oleks Venemaal võitnud, kui vene töölisklassi poleks toetanud endise Vene keisririigi rõhutatud rahvad. Kuid selleks, et kindlustada enesele niisugune toetus, pidi töölisklass kõigepealt purustama vene imperialismi ahelad ja vabastama need rahvad rahvuslikust rõhumisest.

Kommunistliku partei ja Nõukogude Liidu valitsuse rahvuspoliitika aluseks oli ja on «Rahvaste enesemääramise õiguse» loosung, see tähendab iseseisva riikliku olemasolu õiguse kaitsmine ja elluviimine.

Oma olemasolu esimestest päevadest alates on Nõukogude riik hukka mõistnud imperialistide poolt loodud koloniaalse rõhumise režiimi. Ta tühistas kõik ebavõrdsed lepingud, mis tsaarivalitsus Aasia naabermaadele kaela oli määrinud. Kogu oma aastatepikkuse rahvusliku vabadusvõitluse kestel tundis suur hiina rahvas alati nõukogude inimeste vennalikku toetust ja see asjaolu aitas tal oma õiglast võitlust võidule viia.

Türgile rasketel aastatel, kui imperialistid pere-mehetsesid sellel maal nagu oma asumaal, aitas Nõukogude Liit türgi rahval saavutada rahvusliku sõltumatuse. 1921. aastal, kui türgi rahvas oma sõltumatust kaitses pidas kõige ägedamat relvastatud võitlust välismaiste imperialistide vastu, sõlmis Nõukogude valitsus Türgi rahvusliku valitsusega lepingu, milles oli ette nähtud südamlike vahekordade ja kõikumatu siira sõpruse kehtestamine Nõukogude Vabariigi ja Türgi vahel. Türgi rahvusliku vabadusvõitluse toetamine Nõukogude

---

¹ V. I. Lenin, Teosed, 30. kd., lk. 136.

Vabariigi poolt aitas tol ajal türklastel saavutada võidu välismaiste interventide üle.

Nõukogude valitsus oli esimene, kes tunnustas Afganistani ja Saudi Araabia iseseisvust. Ta toetas Jeemeni, Süüria ja Liibanoni võitlust sõltumatus eest ja Egiptuse seaduslikku nõudmist välismaiste vägede väljaviimise kohta tema territooriumilt.

Omakasupüüdmatult abistavad nõukogude inimesed korea rahval taastada nende rahvamajandust, millele anastajate sissetung tekitas tohutu suuri purustusi. Rahuarmastavate rahvaste pingutuste ja visade nõudmiste tõttu lõpetati pikaleveninud verine sõda Indo-Hiinas ning Vietnami Demokraatlik Vabariik sai võimaluse asuda uue elu rahulikule ülesehitamisele.

Kõigil rahvusvahelistel konverentsidel ja rahvusvahelistes organisatsioonides on NSV Liidu ja rahvademokraatiamaade esindajad järjekindlalt kaitsnud asumaade ja sõltuvate riikide huvisid, kes nõuavad vabadust, sõltumatust ja rahu. Nende maade rahvad aga näevad sotsialismileeris ustavat sõpra ja kindlat tuge oma võitluses rahvusliku vabanemise eest.

Rõhutud rahvaste rahvuslikule vabadusliikumisele annab ülisuurt abi kapitalistlike maade töölisklass, keda juhivad kommunistlikud parteid.

Inglise monopolid rõhuvad ja ekspuuteerivad oma asumaades enam kui 100 miljonit inimest. Inglise Kommunistlik Partei, tundes oma vastutust asumaade ja sõltuvate riikide rahvaste saatus eest, loeb oma kohuseks kogu jõuga võidelda koloniaalsüsteemi vastu, mis hoiab tohutu palju inimesi orjuses, viletsuses ja õigusetuses.

Inglise Kommunistliku Partei programmis on öeldud, et suhete aluseks tänapäeva Briti impee-

riumi rahvaste vahel peab olema mitte orjastamine, vaid rahvuslik sõltumatus ja võrdõiguslikkus. Inglise kommunistid nõuavad kõigi relvastatud jõudude ärakutsumist asumaade ja sõltuvate riikide territooriumilt ja nende maade valitsemise üleandmist valitsustele, kes on rahva poolt vabalt valitud.

Ainuüksi sel alusel, öeldakse programmis edasi, on võimalik tõeline sõprus ja vastastikune usaldus rahvaste vahel, kes kuuluvad Briti impeeriumi koosseisu. Rahvaste sõprus soodustab majanduslike sidemete arenemist nende vahel.

Prantsusmaa kapitalistid peavad oma orjuses üle 60 miljoni asuma elaniku. Prantsuse töölised toetavad igati asumaade rahvaste vabadusvõitlust. See proletariaadi abi asumaade võitlevatele rahvastele väljendus selgelt näiteks selles, et prantsuse sadamatöölised, raudteelased ja teised töölised keeldusid laadimast, vedamast ja valmistamast sõjamaterjale, mis olid määratud sõjapidamiseks Vietnamiga. Prantsuse rahvas nõudis üksmeelselt «röpase sõja» lõpetamist vietnami rahva vastu.

Prantsuse Kommunistliku Partei peamine nõudmine koloniaalrahvaste suhtes seisab selles, et anda neile enesemääramise õigus kuni eraldumiseni Prantsusmaast, kui nad seda soovivad. Kuid partei ei taotle, et need maad tingimata eralduksid. Ta arvab, et on võimalik ja vajalik luua sundimatu, vaba, usaldusel põhinev vennalik liit asumaade rahvaste ja prantsuse rahva vahel ühiseks võitluseks imperialismi vastu, rahu ja demokraatlike ümberkujundamiste eest.

Asumaade rahvastele tekib ikka rohkem liitlasi ja sõpru. Nende vabadusnõuete kaitseks astuvad välja kõik eesrindlikud ja ausad inimesed, kõik

rahvusvahelised demokraatlikud organisatsioonid. Neid toetavad alati Ülemaailmne Rahunõukogu, Ülemaailmne Ametiühingute Föderatsioon, Ülemaailmne Demokraatlik Noorsoo Föderatsioon, Rahvusvaheline Demokraatlik Naiste Föderatsioon jt. Igas nimetatud organisatsioonis on kümneid miljoneid inimesi.

Rõhutatud rahvaste võitlus liitub üha enam revolutsioonilise liikumisega kogu maailmas. Asumaad, kes olid kaua aega imperialismi tähtsamaks jõuallikaks, katkestavad nüüd otsustavalt sidemed imperialismiga ja muutuvad revolutsioonilise proletariaadi aktiivseteks liitlasteks.

*

Kui võrrelda sõjajärgset ja sõjajärgset ajajärku rõhutatud rahvaste rahvusliku vabadusliikumise arengus, siis paistab otsekohe silma järsk erinevus nende vahel. Varem lõppes vabadusvõitlus asumaades ülestõusnud rahva lüüasaamisega või paremal juhul kolonisaatorite poolt väikeste järeleandmistega. Tänapäeval aga, nagu seda tõestavad Hiina, Põhja-Korea, Vietnami ja rea teiste maade näited, suudavad asumaade ja sõltuvate riikide rahvad teatud tingimustel endalt heita koloniaalorjuse ikke ja võita kätte rahvusliku sõltumatuse.

Iga niisugune võit avaldab tohutut julgustavat mõju rahvuslikule vabadusliikumisele teistes maa-des, valmistades sellega ette edasisi võite imperialismi üle.

Milles siis seisab rahvusliku vabadusliikumise jõud tänapäeval? Mille tõttu on see sõjajärgsel perioodil omandanud võiduka iseloomu?

Sellele küsimusele vastamiseks tuleks meil teha järeldused eeltoodust.

Rõhutatud rahvaste rahvuslik vabadusliikumine muutus võidukaks esiteks sellepärast, et paljudes asumaades ja sõltuvates riikides enestes on kasvanud omad rahvuslikud jõud, kes suudavad võita kolonisaatoreid, kellel on hambuni relvastatud sõjaväed ja politseiaparaat. Rahvuslike jõudude eesmiseks väesalgaks on kohalik töölisklass, kelle juhtivaks tuumikuks on kohalikud kommunistlikud parteid, kes tuginevad marksistlik-leninlikule õpetusele, NSV Liidu ja rahvademokraatiamaade edukaile kogemustele rahvusküsimuse lahendamisel. NSV Liidus ja rahvademokraatiamaades näevad maailma rahvad elavat, piltlikku eeskujut, kuidas saab elada ilma rõhujateta, ilma võõramaiste isandateta. See eeskujut näitab neile, et kõik rahvad, vaatamata oma nahavärvile, kui nad on vabad ja iseseisvad, võivad edukalt arendada oma majandust ja kultuuri.

Teiseks, rahvusliku vabadusvõitluse arengule sõjajärgsel perioodil avaldab ülisuurt mõju imperialismi üldine nõrgenemine. Imperialismi nõrgenemise kutsusid esile kaks maailmasõda, eriti aga Venemaa ja seejärel Hiina ning rea teiste Euroopa ja Aasia riikide väljalangemine kapitalistlikust süsteemist. Kõigile on selge, et igasugune imperialismi nõrgenemine suurendab koloniaalrahvaste jõudu ja soodustab võitlust vabaduse eest.

Kolmandaks, koloniaalrahvaste rahvusliku vabadusliikumise edusammud on suurel määral tingitud asjaolust, et seda toetab aktiivselt kapitalistlike riikide töölisklass, toetavad sotsialismi- ja demokraatialeeri maade rahvad ja rahvusvahelised demokraatlikud organisatsioonid.

Need on peamised põhjused, mille tõttu kolo-

niaalrevolutsioonid Idamaades on saavutanud tänapäeval enneolematu hoo ja võiduka iseloomu.

Nagu näeme, on asumaades ja poolasumaades toimuvad sündmused lahutamatult seotud nende suurte sündmustega, mis toimuvad kogu maailmas — rahvusvahelise proletaarse liikumisega sotsialistliku korra kehtestamise eest.

Iga edusamm uue elu ehitamisel Nõukogude Liidus ja rahvademokraatiamaades, iga edusamm töölisliikumises kapitalistlikes maades kergendab orjastatud rahvaste võitlust rahvusliku sõltumatuse eest. Orjastatud rahvaste iga võit imperialismi üle kergendab omakorda rahvusvahelise proletariaadi võitlust oma eluliste õiguste eest, tugevdab rahu-, demokraatia- ja sotsialismileeri.

Arenenud kapitalistlike maade töötajad ja asumaade orjastatud rahvad toetavad üksteist võitluses imperialismi vastu — selles on nende ühised huvid.

Nõukogude inimesed on alati olnud ja on ka edaspidi kõige otsustavamad koloniaalsüsteemi vaenlased. Nõukogude inimeste poolehoid kuulub täielikult neile, kes võitlevad oma vabaduse ja rahvusliku sõltumatuse eest, koloniaalse orjuse vastu.

SISUKORD

I. Mida kujutavad endast asumaad ja sõltuvad riigid?	7
Asumaade tekkimine	7
Maaailma jaotamine kapitalistlike riikide vahel	10
Võitlus asumaade ümberjaotamise eest	16
II. Koloniaalike all	19
Talupoegade raske elu	20
Töölise julm ekspluateerimine	26
Viletsuse, nälja ja õigusetuse maailm	32
III. Asumaade rahvad võitlevad vabaduse ja sõltumatus eest	35
Uus ajajärk	35
Asumaade rahvaste ärkamine	37
Kahe maailmasõja vaheline ajajärk	41
Koloniaalsüsteemi lagunemine	45
IV. Milles seisab rahvusliku vabadusliikumise jõud?	57
Koloniaalrevolutsiooni eesmärgid	57
Asumaade rahvad ei ole üksi	64

С. Датлин

В ЧЕМ ПРОЯВЛЯЕТСЯ РАСПАД КОЛОНИАЛЬНОЙ СИСТЕМЫ
ИМПЕРИАЛИЗМА

На эстонском языке

Эстонское Государственное Издательство
Таллин, Пярну маантеэ, 10

*

Toimetaja E. Sõrmus

Tehniline toimetaja M. Aardma

Korrektorid E. Toots ja A. Nurmoja

Ladumisele antud 11. VIII 1956. Trükkimisele antud
25. IX 1956. Paber 54×84, $\frac{1}{16}$. Trükipoognaid 4,5.
Formaadile 60×92 kohaldatud trükipoognaid 3,69.
Arvutuspoognaid 3,07. Trükiarv 2000.
Tellimise nr. 1513. Trükikoda „Bolševik“, Viljandi,
V. Kingissepa 26/31.

Hind 70 kop.

1—15

70 kop.

A-21239

TÜ RAAMATUKOGU

1 0300 00366798 9